

Ing. Juraj Kerekeš

VIDIECKY CESTOVNÝ RUCH A AGROTURISTIKA V PROCESSE INVESTOVANIA A SPĀJANIA

2017

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika je hlavným druhom, resp. produktovou skupinou cestovného ruchu (pozn.: cestovný ruch = turizmus) zahŕňajúci súbor činností zameraných na uspokojovanie potrieb spojených s cestovaním a pobytom ľudí vo vidieckom prostredí počas voľného času turistu. Zvyčajne ide o činnosti spojené s návratom k prírode, s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch a rôznych ubytovacích zariadeniach na vidieku, kde súčasťou ponuky je možnosť stravovania sa alebo vlastnej prípravy stravy a vykonávania rozličných činností spojených s pobytom na vidieku. Súčasťou vidieckeho cestovného ruchu je agroturistika, ktorá zahŕňa špecifické činnosti agropodnikateľov, fariem, salašov a poľnohospodárskych podnikov podľa miestnych ekonomických a prírodných podmienok, zameraných na uspokojovanie potrieb turistov. Pomáha zachovať kultúrny ráz krajiny, zvyšovať zamestnanosť, udržať a obnoviť osídlenia a skvalitniť hospodársku úroveň územia produkciou regionálnych a miestnych gastronomických špecialít, remeselno-umeleckých výrobkov, ako aj ponukou ľudového folklóru.

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika nepozná hranice, zblízuje ľudí, utužuje vzťah k prírode a ide o najprírodzenejší pohyb človeka s upevňovaním zdravia vo vhodných klimatických podmienkach. Má dôležitú sociálno-spoločenskú úlohu, dáva možnosti tvorby HDP a vytvárania pracovných miest. Umožňuje oživiť tradičné ekonomické aktivity, ktoré v súčasnosti upadajú a spôsobujú odliv vidieckeho obyvateľstva. Subjekty vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky svojim pôsobením vytvárajú ochranu životného prostredia, umožňujú zamestnanosť a udržiavajú ľudí na vidieku. Subsidiaritu a partnerstvo európskych, regionálnych a miestnych úrovní nemožno vynechať z rozvoja vidieckeho cestovného ruchu. Pozitívne skúsenosti získané zo spolupráce miest a dedín odrážajú záujmy verejnosti Slovenska, Európskej únie a Európska rada je zapojená do rastúcej interakcie medzi krajinami strednej a východnej Európy. Slovenské dediny pri súžití európskych národností a menšín predstavujú takto komponenty a mosty domáceho a európskeho investovania a spájania.

autor

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v procese investovania a spájania

Autor: © Ing. Juraj Kerekeš
odborník z praxe v turizme
osobnosť cestovného ruchu SR

Ďakujem za iniciatívne podnety pri zostavovaní tejto problematiky Slovenskému zväzu vidieckej turistiky a agroturistiky a Neziskovej organizácie rozvoja vidieckej turistiky v Modre.

Obsah

1. PREDNOSTI VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A AGROTURISTIKY	5
1.1 Produkt vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky.....	5
1.2 Význam vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky	6
2. VIDIECKY CESTOVNÝ RUCH A AGROTURISTIKA V REGIÓNOCH CESTOVNÉHO RUCHU	8
2.1 Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v nížinných oblastiach	10
2.2 Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v horských a podhorských oblastiach	11
3. UDRŽATEĽNOSŤ VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A VYUŽITIE VOLNÉHO ČASU	13
3.1 Trhové služby vo vidieckom cestovnom ruchu v kontexte poľnohospodárskej výroby ...	14
3.2 Ubytovacie zariadenia vo vidieckom cestovnom ruchu	16
3.3 Gastronomické a agroturistické služby vo vidieckom cestovnom ruchu	18
3.4 Doplnkové služby vo vidieckom cestovnom ruchu	19
4. MOŽNOSTI FINANCOVANIA A IMPLEMENTÁCIE EUROFONDOV VO VIDIECKOM CESTOVNOM RUCHU V PROGRAMOVOM OBDOBÍ 2014-2020 ...	22
4.1 Operačné programy cieľa Investovania do rastu a zamestnanosti v kontexte podpory rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky	24
4.2 Operačné programy cieľa Európskej územnej spolupráce a nadnárodnej spolupráce v kontexte podpory rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky	26
5. SPÁJANIE A INVESTOVANIE PRE ROZVOJ VIDIECKEJ TURISTIKY A AGROTURISTIKY	29
5.1 Aktivizácia rozvoja cestovného ruchu v miestnej územnej samospráve	30
5.2 Možnosti realizácie projektov verejno súkromných partnerstiev.....	32
6. POPULARIZÁCIA VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A AGROTURISTIKY ...	36
6.1 Marketingová stratégia rozvoja vidieckeho cestovného ruchu.....	36
6.2 Informačný systém vidieckeho cestovného ruchu	37
7. VÝCHOVA SO ZAMERANÍM SA NA POZITÍVNY VÝVOJ VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU	39
8. VÍZIA VÝVOJA VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A AGROTURISTIKY DO ROKU 2020	40
9. CIELE STRATÉGIE ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU DO ROKU 2020	43
10. ZÁVEREČNÉ ODPORÚČANIA	45
11. POUŽITÁ LITERATÚRA A CITÁCIE	48
PRÍLOHY	50

1. PREDNOSTI VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A AGROTURISTIKY

Vývoj rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky spôsobuje nielen atraktivnosť krajiny, dobrodružstvo spojené s poznávaním prírody a spôsobu života, ale aj domácosť prostredia, tradičná gastronómia, tradície a remeselná výroba, snaha zotaviť sa, nájsť rovnováhu medzi prírodou a rodinou. Okrem prírody je dôležitá aj ponuka služieb, ktorá musí zodpovedať očakávaniam turistov v závislosti od prostredia (nížinné, podhorské, horské), sezóny (letná, zimná) a pod. Slovenská krajina pôsobivo láka, vidiecka turistika a agroturistika sa stáva nástrojom stretnutia turistov, obyvateľov vidieka a miest, spôsobom zmiernenia vzťahu medzi mestom a vidiekom, príležitosťou pre ekonomickú činnosť založenou na rešpektovaní potrieb a reálnych možností ponuky vidieckeho priestoru.

Vidiecky cestovný ruch nie je na Slovensku novým fenoménom. Slovenská krajina bola už v období Rakúsko-Uhorska miestom pasívneho či aktívneho oddychu šľachtických rodín. Dôkazom toho sú početné šľachtické letné sídla vybudované na vidieku. Vidiek im poskytoval priestor pre aktivity, ktoré nebolo možné v stiesnených podmienkach mesta vykonávať, napr. jazda na koni, poľovníctvo, a napokon vidiek priťahoval ľudí aj dobrým vidieckym vzduchom. V súčasnosti demografické trendy poukazujú na migráciu vidieckeho obyvateľstva do miest, obyvateľstvo odchádza z vidieka za vidinou ľahšieho života v meste, a vidiek sa vyľudňuje. Ak chceme zastaviť tento negatívny trend je potrebné poskytnúť vidieckemu obyvateľstvu perspektívu pričom jednou z alternatív je realizácia vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky.

1.1 Produkt vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky

Produktom vidieckej turistiky a agroturistiky je poskytovanie služieb, ktoré majú špecifický charakter. K základným službám patria služby ubytovacie a stravovacie, ktoré upravuje Živnostenský zákon, kategorizácia pohostinských a reštauračných prevádzkarní, kategorizácia ubytovacích zariadení a ich klasifikačné znaky na ich zaraďovanie do príslušných oblastí z pohľadu kvality poskytovania služieb a pod. Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v dedinách vo vidieckom území je často naviazané aj na poskytovanie vlastných stravovacích služieb, pretože je to výhodné nielen pre majiteľa zariadenia, ale aj pre ubytovaného turistu. Majiteľovi zariadenia vytvára poskytovanie stravovacích služieb priestor pre realizáciu vlastnej poľnohospodárskej produkcie, resp. odbyt svojich produktov a turistovi umožňuje zoznámiť sa s regionálnymi gastronomickými špecialitami.

V prípade vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky ide o produktovú skupinu, resp. hlavný druh cestovného ruchu, ktorý sa vyvíja aj ako reakcia na vysokú mieru urbanizácie v niektorých rozvinutých častiach sveta ale aj Slovenska. Ide o oboznamovanie sa alebo znovu objavovanie vidieckeho spôsobu života so všetkými javmi a činnosťami patriacimi k vidieckemu priestoru a jeho obyvateľstvu. Ak dochádza k spojeniu s poľnohospodárskymi aktivitami ide v podstate o poľnohospodársky cestovný ruch alebo agroturistiku. Takže nejde o čistý produkt ale o „produktový balík“ v ktorom jednotlivé aktivity vyplývajúce z vidieckeho spôsobu života sú dominantnou zložkou v rozhodovacom procese turistu.

Medzi doplnkové služby, ktoré tvoria jadro možno zaradiť:

- chov koní, jazdu na koni,
- chov oviec, pasenie, spracovanie surovín,
- chov domácich zvierat a život pri vidieckom dome,
- chov dobytky, dojenie mlieka, spracovanie mliečnych produktov,
- poľnohospodárske práce, lov rýb,
- zber lesných plodov a možnosti ich konzervovania,

- zber a sušenie liečivých rastlín,
- pozorovanie výroby ľudového umenia a nákup týchto výrobkov.

Mimoekonomický význam spočíva v:

- udržiavaní miestnych tradícií a zvykov,
- zblíženi vidieckeho a mestského obyvateľstva,
- ochrane krajiny a vytváraní zdravého prírodného prostredia.

Súčasťou produktu vidieckej turistiky a agroturistiky sú aj doplnkové služby. Tieto ponúkajú turistom aktívne využitie voľného času. Služby poskytuje zväčša sám hosťiteľ, avšak v praxi je aj obvyklé, že ich sprostredkováva. Najčastejšie zariadenia v dedinách pre vidiecku turistiku sú futbalové a volejbalové ihriská, telocvične, cyklotrasy, tenisové areály, fitnesscentrá, lyžiarske vleky a lanovky, bežecké trate. K významným aktivitám vidieckej turistiky možno zaradiť aj jazdu na koňoch, dopravu na kočoch, poľovníctvo, rybolov, zber lesných plodov, húb a liečivých bylín, účasť na folklórnych podujatiach a jarmokoch, prechádzka vo vinohradoch s ochutnávkou vína, účasť na remeselnej výrobe keramiky a majoliky, zoznámenie sa s ľudovými výšivkami, piesňami a hudbou, užitie prírodných termálnych a minerálnych vôd, spoznanie ľudovej architektúry, poznávanie historických pamiatok zahrnutých do svetového dedičstva UNESCO, zoznámenie sa s chovom plemenného horského koňa, pešie prechádzky nedotknutou vidieckou prírodou, plavba po riekach, brodenie sa v potokoch a bystrinách, návšteva sakrálnych objektov, ako aj zapájanie sa do poľnohospodárskych sezónnych a domácich prác. Takmer každá dedina má svoje potenciálne ambície v rozvoji cestovného ruchu na vidieku. Toto predpokladá vysokú snahu miestnej územnej samosprávy zrealizovať svoje zámery a aktívnu účasť obyvateľov na poskytovaní služieb vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike.

1.2 Význam vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky

Návrat k prírode, ekologickému cestovnému ruchu, trvalo udržateľnému vidieckemu cestovnému ruchu majú na Slovensku jednoznačnú podporu a účastníci vidieckeho cestovného ruchu majú nové očakávania, ktoré sa prejavujú v rastúcej citlivosti na kvalitu životného prostredia, ubytovania a poskytovania kvalitných služieb v území Slovenskej republiky. Z času na čas je užitočné od cudzinca a navyše odborníka dozvedieť sa, ako vidí cestovný ruch u nás na Slovensku. Podľa Waltera Leua, predsedu Európskej komisie cestovného ruchu z Bruselu, Slovensko stále považujú za nový, ešte nepoznaný turistický cieľ s historickou kultúrou, aká je len v srdci Európy a s rovnako vzdelanými a kultúrnymi ľuďmi. Krásna krajina, zatiaľ stále ešte „divoká“ a odlišná od iných európskych krajín. Typická regionálna gastronómia a k tomu pravá pohostinnosť robia ju prítiažlivou a dobre „speňažiteľnou“, a to aj vďaka zlepšujúcemu sa imidžu Slovenska, ktorý získava rýchly progres v priestore Európskej únie. Viditeľnejšie sú však aj nedostatky: medzinárodné povedomie o Slovensku ako o turistickom ciele nie je dostatočné, turistický produkt Slovenska nie je adekvátne reprezentovaný v ponukových katalógoch touroperátorov, v mnohých regiónoch je kvalitatívne i kvantitatívne nedostatočná infraštruktúra a verejný dopravný systém nezodpovedá potrebám krajiny s moderným cestovným ruchom.

Formy cestovného ruchu umožňujú bližšie určiť podstatu cestovného ruchu z hľadiska ich účastníka - turistu, jeho potrieb a očakávaní. To dovoľuje lepšie pripraviť produkt a ponúkať ho na trhu pre cieľovú skupinu turistov. Individuálnu slobodu cestovania môžeme ochraňovať vtedy, ak sa vidiecky cestovný ruch, resp. vidiecka turistika a agroturistika bude rozvíjať na ekologickom základe, t.j. zelená turistika ako nový spôsob návratu a objavu vidieka a poľnohospodárskych oblastí sa snaží harmonicky sklbiť aktivity voľného času a uvedomenia si kultúrneho a prírodného bohatstva štátu. Tieto výroky by sa mohli stať mottom

pri tvorbe i realizácii koncepcie rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky. Vidiecka turistika zohráva rolu významného iniciátora hospodárskeho rozvoja obce (pozn. obec = dedina, mesto = mesto) Úloha dedín, miest a regiónov spočíva v aktívnom zapojení sa do vidieckej turistiky a agroturistiky, tým prispievajú k zlepšeniu štruktúry návštevnosti, zvýšeniu jej objemu a taktiež k oživeniu regionálnej a národnej ekonomiky i zvýšeniu životnej úrovne obyvateľov dedín a spokojnosť turistov. Z obsahového vymedzenia vidieckej turistiky a agroturistiky vyplýva, že môže spĺňať funkciu ekonomickú, zdravotno-rekreačnú, kultúrno-poznávaciú, vedecko-informačnú a spoločensko-výchovnú.

Za podstatné možno považovať plnenie úloh dedín v rámci podpory a rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky v nasledovných oblastiach:

- ochrana životného prostredia a jeho integrácia do turistických aktivít a do celkovej politiky štátu, t.j. zachovanie územia krajiny, uplatňovanie politiky ochrany historických, kultúrnych, vidieckych a turisticky atraktívnych miest a pod.
- ekonomický rozvoj podporený turistikou
- udržiavanie celkového vzhľadu dedín, materiálne technickej základne vidieckej turistiky, agroturistiky, podpora rybolovu, lovu zvierat a pod.
- propagácia dedín v rámci regiónu, ich prezentácia na výstavách a veľtrhoch, ako aj prostredníctvom internetu
- spolupráca s informačnými centrami, regionálnymi agentúrami, prípadne ďalšími inštitúciami
- podpora trvalo udržateľnej vidieckej turistiky a agroturistiky príťažlivého prostredia
- získanie finančných zdrojov pre realizáciu rozvoja regiónu cestovného ruchu a prilákanie zahraničných investícií
- využívanie kontaktov s družobnými dedinami a pod.

Podstatou rozvoja cestovného ruchu na vidieku je návrat človeka k prírode a odklon od masového cestovného ruchu k individuálnym formám užitia dovolenky a voľného času. Dediny na Slovensku majú rôznorodý prírodný a kultúrny potenciál, ktorý je možné využiť aj v prospech rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky. V tomto prípade je dôležitá ich lokalizácia, ktoré majú nížinný, podhorský a horský charakter. Tým je dané aj ich rekreačné zázemie a miestna kultúra. Dediny, ktoré sa nachádzajú v rekreačne hodnotnom prostredí s vhodnou urbanistickou štruktúrou a ľudovou architektúrou (kompaktné sídla, rozptýlené osídlenie-osady, samoty, lazy) možno pokladať za potenciálnu rezervu rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky. Rekreačný a kultúrny potenciál týchto dedín tvorí súčasť vidieckeho cestovného ruchu, ktorý je spravidla aj predmetom ponuky vidieka na Slovensku.

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika spĺňa aj užitočné činnosti nemateriálneho charakteru, ktorých výsledkom je individuálny alebo spoločenský efekt. Individuálny efekt je súčasťou cieľa účasti na cestovnom ruchu, napr. oddych vo vidieckom prostredí, poznanie života na dedine, oboznámenie sa s poľnohospodárskymi agrárnymi prácami a pod. Spoločenský efekt podmieňuje dosiahnutie individuálneho efektu, napr. služby súvisiace s udržiavaním čistoty a poriadku verejných priestranstiev v dedine, starostlivosť o zeleň a pod.

Podnikateľovi vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike by nemali byť cudzie poznatky o aktuálnych trendoch rozvoja cestovného ruchu, ktoré vedú k výraznému záujmu o regionálnu architektúru a dejiny, ako aj obyčaje a tradície, snahy podporovať rozvoj cestovný ruch, ktorý rešpektuje zdravé životné prostredie, zvyšovanie dopytu po športových aktivitách v dovolenkovom mieste, k čomu sa pridružuje všeobecné uvedomenie si zdravia, vrátane potreby zdravého stravovania sa. K tomu sa pridružujú snahy turistov o vyhľadávanie protikladu k bežnému, každodennému spôsobu života. Aktuálnosť tohto protikladu je v prípade existencie rôznorodej a atraktívnej ponuky služieb, vrátane hodnotnej infraštruktúry.

Osobitne výrazné rozvojové príležitosti majú miesta, resp. oblasti, v ktorých je možné využiť atraktívnu primárnu a sekundárnu ponuku. Primárnou ponukou rozumieme existenciu vhodných prírodných podmienok, sekundárnu ponuku tvoria tovary a služby v cestovnom ruchu. Rozvoj služieb vidieckeho cestovného ruchu vyžaduje vhodné objekty, najmä nehnuteľnosti. Je však dôležité, aby každý podnikateľ:

- uvedomil si, že nie každé miesto, na ktorom sa nehnuteľnosť nachádza, je vhodné na podnikanie. Nehnuteľnosť by sa mala nachádzať na mieste alebo v blízkom okolí miesta, ktoré môže vyvolať záujem turistov,
- okolité prostredie poznal a vyznal sa v ňom, vedel zhodnotiť prírodné, kultúrne, spoločenské a športovo-rekreačné danosti dediny a regiónu cestovného ruchu, ktoré majú predpoklad pre zapojenie sa do procesu poskytovania služieb vo vidieckom cestovnom ruchu,
- zaujímal sa o informácie o vonkajších vplyvoch na tvorbu dopytu, vplyv konkurenčného prostredia, ako aj budovanie iných ubytovacích a stravovacích zariadení a ich služby,
- problém sezónnosti využíval a poznal ďalšie vplyvy pôsobiace na nerovnomernosť vývoja dopytu, medzi ktorými majú dominantné postavenie klimatické podmienky.
- uvedomil si, že uspokojenie komplexného dopytu súvisí nielen s poskytovaním ubytovacích a stravovacích služieb, ale aj ďalších služieb, ktoré sú výsledkom spolupráce s inými podnikateľmi – dodávateľmi služieb, prípadne ich sprostredkovateľmi.

Podnikateľom vo vidieckom cestovnom ruchu by mali byť známe dlhodobé plány rozvoja územia, v ktorom budú podnikáť, čo im umožní postupovať strategicky v poskytovaní ubytovacích, stravovacích a ďalších, tzv. doplnkových služieb v súlade s koncepciou využitia územia.

Súčasťou vidieckej turistiky a agroturistiky je ponuka turistom aktívneho využitia voľného času. Služby poskytuje zväčša sám hosťiteľ, avšak v praxi je aj obvyklé, že ich sprostredkováva. Najčastejšie zariadenia v dedinách pre vidiecku turistiku sú futbalové a volejbalové ihriská, telocvične, cyklotrasy, tenisové areály, fitnesscentrá, lyžiarske vleky a lanovky, bežecké trate a pod.. K významným aktivitám vidieckej turistiky možno zaradiť aj jazdu na koňoch, dopravu na kočoch, poľovníctvo, rybolov, zber lesných plodov, húb a liečivých bylín, účasť na folklórnych podujatiach a jarmokoch, prechádzka vo vinohradoch s ochutnávkou vína, účasť na remeselnej výrobe keramiky, majoliky, drotárskych a drevárskych umeleckých výrobkov, ako aj zoznámenie sa s ľudovými výšivkami, piesňami a hudbou, užitie prírodných termálnych a minerálnych vôd, spoznanie ľudovej architektúry, poznávanie historických pamiatok zahrnutých do svetového dedičstva UNESCO, zoznámenie sa s chovom plemenného horského koňa, pešie prechádzky nedotknutou vidieckou prírodou, plavba po riekach, brodenie sa v potokoch a bystrinách, návšteva sakrálnych objektov, ako aj zapájanie sa do poľnohospodárskych sezónnych a domácich prác. Takmer každá dedina má svoje potenciálne ambície v rozvoji cestovného ruchu na vidieku. Toto predpokladá vysokú snahu miestnej územnej samosprávy zrealizovať svoje zámery a aktívnu účasť obyvateľov na poskytovaní služieb vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike.

2. VIDIECKY CESTOVNÝ RUCH A AGROTURISTIKA V REGIÓNOCH CESTOVNÉHO RUCHU

Každá dedina pri koncipovaní vidieckej turistiky a agroturistiky by mala brať do úvahy prírodné predpoklady, historické pamiatky, svoju polohu a jej príťažlivosť, turistické atraktivity v blízkom okolí, podmienky pre chatové a záhradkárске kolónie, vybavenosť

kultúrnymi, športovými a rekreačnými zariadeniami, rozvoj, udržiavanie, propagáciu a popularizáciu regionálnych gastronomických špecialít a atraktivít, produkciu ekologicky kvalitných potravín, produkciu a popularizáciu výrobkov s miestnou tradíciou, dopyt po určitom produkte s módnym vplyvom, štruktúru výroby a služieb, dopravnú dostupnosť. Veľký význam pri plnení úloh dediny zohráva propagácia, popularizácia a ich spolupráca s informačnými a propagačnými inštitúciami, agentúrami pre regionálny rozvoj, organizáciami zaoberajúcimi sa cestovným ruchom a doplnkovými službami.

Väčšina dedín v rámci vidieckej turistiky a agroturistiky by mala ponúknuť:

- ubytovacie a stravovacie zariadenia,
- miestnu originálnu gastronómiu (víno, jedinečné miestne jedlá, koláče a pod.),
- športovo-rekreačné zariadenia,
- turistické atraktivity v blízkom okolí,
- kultúrno-spoločenské a obchodné zariadenia,
- zariadenia komunálnych služieb,
- miestny folklór a remeslá, tradície, pôdohospodárske dedičstvo a vidiecku identitu,
- pobytové zariadenia v štýle domáckych tradícií a pod.

V snahe definovať vidiek čo najvýstižnejšie, možno uviesť niekoľko prístupov k jeho charakteristike. Odborníci zaoberajúci sa problematikou vidieka najčastejšie používajú dva prístupy k jeho klasifikácii na základe kritérií:

a) hustoty obyvateľstva na jednotku plochy,

b) podielu obyvateľstva žijúceho vo vidieckych oblastiach a regiónoch.

Prvé kritérium je vhodné pre klasifikáciu územia na miestnej úrovni. Členské štáty OECD stanovili hranicu 150 obyvateľov na km² ako kritérium vidieckosti územia. Podľa tohoto kritéria žije na slovenskom vidieku cca 78,4% obyvateľstva a Slovensko je vidiecka krajina.

Druhé kritérium je vhodné pre klasifikáciu vidieka na regionálnej úrovni. Na základe tohto kritéria sa rozlišujú regióny na viac alebo menej vidiecke. Stupeň vidieckosti je daný podielom obyvateľov žijúcich vo vidieckych dedinách. Regióny s podielom obyvateľstva žijúceho vo vidieckych dedinách vyšším ako 50% nazývajú prevažne vidiecke, regióny s podielom obyvateľstva od 15% do 50% sú prechodné a regióny s podielom menším ako 15% sú prevažne urbanizované. Na Slovensku žije v prevažne vidieckych regiónoch 48% obyvateľstva, v prechodných 40% a v urbanizovaných len 12% obyvateľov. Aj toto kritérium charakterizuje vidiecke prostredie Slovenska.

Ďalším znakom charakterizujúcim slovenský vidiek je dominantné postavenie poľnohospodárstva a lesníctva v ekonomike štátu. Podľa podielu regionálnych príjmov v európskych krajinách, poľnohospodárstvo a lesníctvo už nevytvára podstatu vidieckej ekonomiky a predstavuje iba 5,5% z celkovej priemernej zamestnanosti a predpokladá sa jej ďalšie znižovanie. Podobný trend sa prejavuje aj na Slovensku, keď tento podiel predstavuje 5% v poľnohospodárstve a v lesníctve 1,3% z celkovej priemernej zamestnanosti.

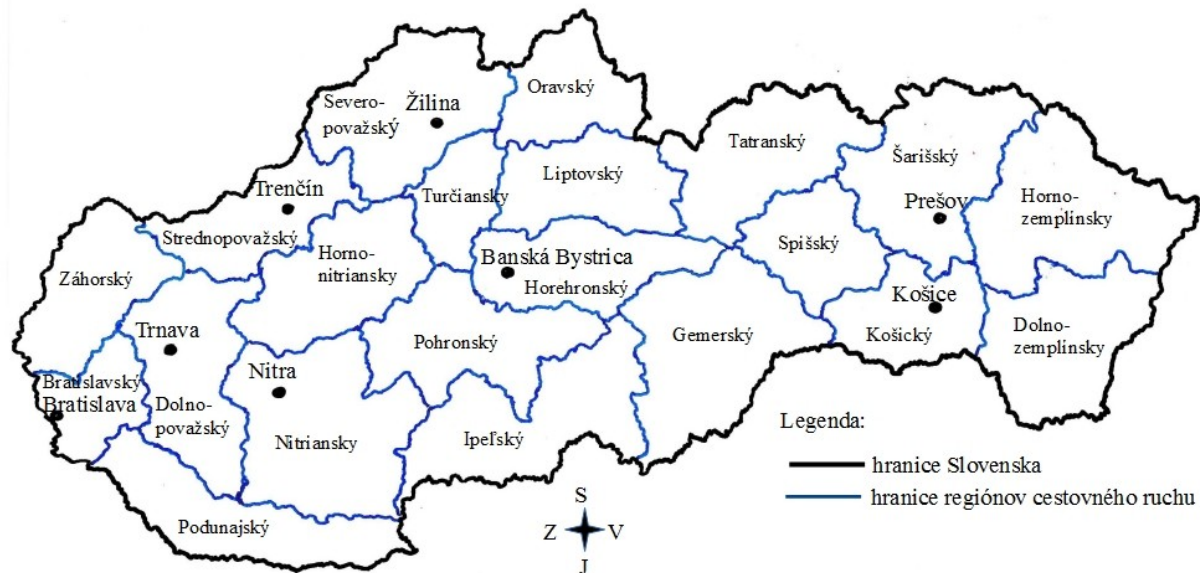
Uvádzané charakteristiky ohraničujú vidiecke prostredie. Avšak typický obraz vidieka dotvárajú aj ďalšie, nemenej dôležité komponenty. Ide predovšetkým o tradičnú sociálnu štruktúru vidieckeho obyvateľstva, tzv. vidiecku spoločnosť, kultúrnu identitu a dedičstvo vidieka a napokon aj rozsiahly potenciál relatívne nenarušeného prostredia. Z hľadiska cestovného ruchu možno vidiek považovať za rekreačný priestor so špecifickými vlastnosťami vytvárajúcimi podmienky pre uspokojovanie potrieb požiadaviek turistov vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike.

Rekreačnú dedinu možno označovať ako vidiecke osídlenie s disponibilným bytovým fondom, rekreačným priestorom a pôvodnou ľudovou architektúrou. Kvalita poskytovaných zložiek začleňuje jednotlivé dediny do nasledovných kategórií:

- I. výlučne rekreačnej funkcii, kvalitné prírodné prostredie a charakteristická urbanistická štruktúra (napr. obce Donovaly, Špania dolina, Demänová a pod.),
- II. prevládajúcej rekreačnej funkcii a v budúcnosti sa neuvažuje s ďalším rozvojom hospodárskej funkcie (napr. obce Rajecká Lesná, Kľak, Krahule, Podbiel, Staré Hory),
- III. doplnkovej rekreačnej funkcii a má vyhovujúce podmienky na rozvoj rekreácie, prírodné a krajinné prostredie so zvyškami pôvodnej ľudovej architektúry, nedotknutá príroda, lazy, samoty, osady (napr. Mýto pod Ďumbierom, Blatnica a pod.).

Kategorizácia rekreačných dedín na Slovensku poukázala na ich rozdielny potenciál, určila základné smery orientácie a ovplyvnila tak ich súčasné funkcie. Definíciu rekreačnej dediny možno považovať za stále aktuálnu z dôvodu, že disponibilný bytový fond, osobitý rekreačný priestor a pôvodná ľudová architektúra sú základnými podmienkami pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu. Vychádzajúc z uvedenej skutočnosti a lokalizácie vidieckych sídiel majú najlepšie predpoklady pre vidiecky cestovný ruch a agroturistiku najmä tie dediny, ktoré sa nachádzajú v horských a podhorských oblastiach a v niektorých nížinných oblastiach Slovenska. Každá z oblastí má svoje osobitosti, ktoré vytvárajú špecifickú ponuku v rámci rozvoja aktivít vidieckeho cestovného ruchu.

Regióny cestovného ruchu na Slovensku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Regionalizácie cestovného ruchu v SR, MDVRR SR, 2005

Slovensko má všetky predpoklady pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu. V mnohých oblastiach sú opustené objekty, zemianske kúrie, ale aj rodičovské domy. Pre vidiecky cestovný ruch sú atraktívne oblasti Oravy, Kysúc, Liptova, Gemera, Spiša, povodia riek, ale aj ďalšie lokality v podhorských a nížinných oblastiach Slovenska.

2.1 Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v nížinných oblastiach

Podunajská nížina s intenzívnou poľnohospodárskou rastlinnou a živočíšnou výrobou, s architektúrou vidieckych sídiel viažúcou sa na ráz krajiny (prevažne murované domy bez drevených prvkov s veľmi málo zachovanými niekdajšími typickými prvkami zastrešenia slamou alebo rákosím), predurčuje vidiecku turistiku na samotách, tzv. majeroch. Podmienky sú vytvorené možnosťou pobytu aj na roľníckom dvore, predovšetkým na majeroch s možnosťou zapojenia sa do domácich prác a niektorých ľahších

poľnohospodárskych prácach. Možnosť jazdy na koňoch a kočoch znásobuje atraktivnosť pobytu, ako aj atraktivity, ktoré poskytuje rieka Dunaj s možnosťou rybolovu, pobytu pri dunajských ramenách a prehliadkou zaujímavých chránených území.

Východoslovenská nížina má v podstate ten istý charakter ako Podunajská, s tým, že tam nie sú osobitosti charakteru samoty. Činnosti, ktoré vznikli v podmienkach vidieckych sídiel sú podobné ako na Podunajsku. Ako doplnkové činnosti sa ponúkajú výlety do tokajských vínnych oblastí v okolí Slovenského Nového Mesta a Zemplínskej Šírave.

Záhorská nížina poskytuje poľnohospodárske vidiecke sídla s pestovaním zeleniny. Pre vidiecku turistiku by mohli tieto dediny ponúknuť pobyty zamerané na zdravú výživu (na báze zeleniny) a drobné poľnohospodárske práce s možnosťou poznávania starej habánskej architektúry, výroby keramiky, návštevy historických hradov s poriadaním rôznych podujatí s historickým námetom, návštevy vodných plôch s možnosťou kúpania alebo rybolovu (Veľké Leváre, Jakubov, Plavecký Štvrtok a pod.), prípadne návšteva malokarpatských vinohradníckych obcí. Pre tieto návštevy sa ponúka uplatňovať doprava na kočoch.

Hornonitrianska kotlina ponúka pre vidiecky cestovný ruch dediny na jej južnej a juhozápadnej časti, ktoré sú lokalizované v relatívne nezávadnom klimatickom prostredí nezasiahnutom exhalátmi. Poľnohospodárska výroba vo viacerých dedinách preferuje ovocinárstvo, čo pri rekreačnom pobyte je možné použiť ako motivačný faktor správnej výživy. Charakter sídiel z hľadiska architektúry nie je typický.

Juhoslovenská kotlina (Ipeľská, Lučenecká, Rimavská) pripomína vo svojich rovinatých častiach Podunajsko. Poľnohospodárska výroba sa zameriava na rastlinnú výrobu (obilinárstvo, pestovanie cukrovej repy, kukurice a pod.). Pobyty na poľnohospodárskych dvoroch so zameraním sa na drobné poľnohospodárske práce, opatrovanie drobného domáceho zvieratstva, možnosť poznávania kováčskeho remesla, rybolov v nezávadných vodách rieky Ipeľ a jej prítokov v okolí Vinice a Neniniec, možnosť návštevy kúpeľného miesta Dudince, termálneho kúpaliska v Santovke a Vinici predurčuje úspešnú rekreáciu turistu. Oblasť je známa aj chovom husí a kačíc, ktoré sa konzumujú prevažne v jesennom období. Táto oblasť ponúka aj rôzne atraktívne doplnkové činnosti vo forme šúpania kukurice pri jej zbere, jesenné večery s páraním peria, varenie slivkového lekváru a lekváru zo šípok a čiernej bazy, slávnosti hodov s dedinskými zábavami a rôznymi tradičnými zvyklosťami. Pre túto kotlinu sú typické samoty, resp. majery vhodné pre kľudný vidiecky pobyt. Vo východnej ležiacej Rimavskej kotline charakter poľnohospodárstva pozvoľna prechádza do rastlinnej výroby, k chovu dobytka a oviec, v mnohých dedinách prevláda pestovanie ovocia. Charakter vidieckych sídiel nadobúda rysy podhorských dedín, samoty strácajú charakter nížinných majerov a nadobúdajú charakter lazov viazaných na podhorské lokality. Kotlina má bohaté poľovnícke revíry, pričom na ubytovanie a služby solventnejším turistom sa môžu využiť budovy kaštieľov a zemianskych kúrií, prípadne budovy poľnohospodárskych podnikov.

2.2 Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v horských a podhorských oblastiach

Malokarpatská oblasť ponúka orientáciu na zvlášť bohaté vinohradnícke mestá a dediny s celoročnou ponukou vína v typických vinohradníckych domoch a pestrú gastronomickú ponuku z husacieho mäsa a múky. Pobyt vo vidieckych sídlach môže byť spestrený prechádzkami do vinohradov, do lesných priestorov s listnatými a ihličnatými stromami pohoria ako aj do vybudovaných rekreačných stredísk. Poľnohospodárske podniky a súkromné vidiecke farmy môžu zabezpečovať dopravu kočmi a uplatňovať rekreačné alebo tréningové jazdecké cesty, resp. areály. V severnejších častiach pohoria sa ponuka dopĺňa poľovníckymi revírmi. Zároveň sa naskytá ponuka spoznávanie výroby predmetov z keramiky (napr. Modra, Vajnory), výšivkárstva a iných ručných prác.

Oblasť Bielych Karpát a Kysucko-Beskydská oblasť ponúka rekreačný potenciál vidieckych sídiel so sústredovaním sa do typických roztrúsených kopianí, ktoré sú často dopravné vzájomne veľmi vzdialené a sú to ojazstne osamelé obytné vidiecke budovy s doplnkovými hospodárskymi objektmi patriacimi jednej rodine a nazývané aj podľa mena týchto rodín. Tieto samoty sú ideálne pre rodinnú rekreáciu s možnosťou prechádzok, zapojenia sa do systému života rodiny, so zberom húb, liečivých bylín, poznávaním starých remesiel ako je košíkárstvo, drevorezbárstvo, výroba predmetov z kovových drôtov. V zimnej sezóne sa naskytá možnosť využitia nenáročných lyžiarskych terénov a doprava saňami.

Oblasť Štiavnických a Kremnických vrchov má charakter banských sídiel s menšími banskými domami stavanými často z kameňa. Poľnohospodárske vidiecke sídla sú v dolinách riek netypické. Pobyty turistov sa môžu sústreďovať do banických domov s využitím hlavne prírodných atraktivít pohoria, turistických peších výletov, prípadne na bicykloch, zberu lesných plodov a liečivých bylín, spoznávaním historických a technických pamiatok s pobytom pri vodných plochách – tajchoch. V tradičných centrách remeselnej výroby (napr. Pukanec) sa ponúka poznávanie keramickej výroby a drevorezbárstva. V zimnom období sa ponúkajú možnosti lyžiarskych túr a zjazdového lyžovania (napr. Krahule). Poznávanie historických miest a historických pamiatok môže byť doplnkovou ponukou.

Fatransko-Tatranská oblasť (Malá a Veľká Fatra, Západné, Vysoké a Belianske Tatry, oblasť Nízkych Tatier) ponúka najbohatší prírodný potenciál. Dediny majú charakter poľnohospodárskej výroby s dôrazom na chov dobytka a ovčiarstva. Architektúra sídiel sa prispôsobuje krajine s použitím stavebných prvkov dreva a kameňa. V oblasti Malej Fatry možno nájsť početne roztrúsené osídlenia typu lazov. Vidiecke sídla týchto oblastí sú v spojení na prírodné predpoklady celoročne využiteľné s prevažným využitím v lete i zime a s doplnkovým využitím na jeseň. V lete to môžu byť pobyty na roľníckom dvore, salaši, prípadne v zariadeniach poľnohospodárskych podnikov, ktoré zabezpečujú všetky služby turistom vrátane stravovania na báze regionálnych gastronomických špecialít, dopravu kočmi, v zime saňami, organizovanie návštev tradičných folklórnych podujatí (Ždiarska svadba, Jánošíkovské slávnosti vo Vrátnej a Štefanovej a pod.). V týchto oblastiach je aj bohatá ponuka remeselných tradícií na báze ovčiarstva (výroba koží, spracovanie vlny, súkenníctvo, kožušníctvo, výroby syrov, bryndze a pod.), tkanie plátna a kobercov, paličkovanie čipiek (Špania dolina). Vo Veľkofatranskej oblasti je bohatá tradícia ľudového liečiteľstva na báze liečivých bylín (Blatnica, Mošovce) využiteľná na poriadanie kurzov o týchto bylínach a príprave čajovín. Bohatá je aj drevorezbárska tradícia a košíkárstvo. Letné pobyty možno doplniť turistikou prírodných zaujímavostí (napr. jaskyne), zberom lesných plodov (maliny, brusnice, čučoriedky, hriby) ako aj poznávaním vysokohorských plies a geomorfologických zaujímavostí. Pre turistiku je vhodné aj jesenné obdobie. Zimné obdobie vo Vysokých Tatrách ponúka možnosť využitia lyžiarskych terénov pre turistiku i zjazdové lyžovanie. Okolité pohoria sa vyznačujú množstvom značkových turistických a cykloturistických trás. Milovníkom zimných športov sa ponúka vyše 30 lyžiarskych stredísk, ktoré ponúkajú zjazdové trate rôznej náročnosti, bežecké lyžiarske trate a skialpinistické lokality. V letnom období je vyhľadávaným miestom oddychu Liptovská Mara, ktorá poskytuje výborné podmienky na športový rybolov, jazdy na koňoch alebo návštevy jaskyne (Demänovské, Važecká). Termálne kúpaliská v Poprade (Aquacity Poprad), v Liptovskom Mikuláši (Tatralandia), v Bešeňovej alebo v Liptovskom Jáne ponúkajú celoročné kúpanie v klimaticky vhodnej prírode. Každoročný festival vo Východnej láka milovníkov folklóru z celého sveta. Oblasť Liptova je bohatá na históriu svojim typickým folklórom a ľudovou architektúrou, ktorú odzrkadľuje múzeum Liptovskej dediny v Pribyline a osada Vlkolíne, ktorá je zapísaná do zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Oblasť Spišskej Magury, Východných Beskýd a Levočských vrchov ponúka vidiecke sídla čiastočne inklinujúce k typickej východoslovenskej sídelnej architektúre. Úroveň vybavenosti infraštruktúrou v dedinách v atraktívnych sídlach je v mnohých prípadoch na nízkej úrovni. Kompenzácia tohto stavu je možná iba osobnou iniciatívou majiteľov ponúkaných objektov k pobytu (vyžaduje zavedenie vlastného vodovodu, septiky a pod.). Ponuka pre vidiecku turistiku je na báze prírodných atraktivít využiteľných prevažne v lete, na jeseň a v zime (turistika, zber lesných plodov, plavba plŕami po Dunajci). Pobytoví turisti na vidieku môžu spoznávať hlavne ovčiarsku výrobu, drevovýrobu, typickú miestnu gastronómiu, ľudové zvyklosti, bohatstvo kultúrno-historických pamiatok sústredených v tejto oblasti. Pre zimné pobyty sa ponúkajú možnosti lyžiarskej turistiky a zjazdového lyžovania.

Oblasť Nízkyh Beskýd a ich vidieckych sídiel sú zatiaľ „nevyužitým potenciálom vidieckej turistiky“. V architektúre mnohých dedín prevládajú drevené stavebné prvky, zvlášť sakrálne pamiatky sú stavané z dreva (drevené kostolíky – národné kultúrne pamiatky). Poľnohospodárska výroba v mnohých dedinách používa staré nástroje (pluhy ťahané koňmi, bránice, ručná žatva obilia a pod.). Dediny v tejto oblasti by mali dobudovať inžinierske siete, aby spĺňali rekreačný vidiecky pobyt a zlepšiť služby. Príroda je čistá, nezasiahnutá exhalátmi, s bohatstvom lesných komplexov a fondom typickej vidieckej, miestami k Ukrajine inklinujúcej architektúre. Prírodné podmienky poskytujú predpoklady predovšetkým pre letný pobyt a čiastočne s možnosťou lyžiarskej turistiky v zimnom období.

Oblasť Slovenského Rudohoria poskytuje podmienky pre vidiecku turistiku rovnako ako v sídlach s poľnohospodárskym charakterom, ako aj v starých banských sídlach. Z hľadiska nezávadnosti životného prostredia je vhodnejšia severná a severovýchodná časť tejto oblasti. Vidiecke sídla týchto „čistých“ priestorov sú vhodné pre kľudovú rekreáciu rodín s deťmi s možnosťou využitia turistických trás s prechádzkami v lete i v zime. Pri zabezpečení atraktívnej dopravy kočmi sa naskytá možnosť návštevy krasových oblastí južne od tejto oblasti.

3. UDRŽATEĽNOSŤ VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A VYUŽITIE VOĽNÉHO ČASU

Veľká časť slovenských dedín naďalej vymiera a iba časť má šťastie, že sú buď v blízkosti veľkých miest, v prihraničnej oblasti, alebo v turisticky atraktívnych regiónoch cestovného ruchu. V takýchto dedinách väčšinou demografické problémy nemajú až taký veľký rozmer ako v mnohých izolovanejších a koncových dedinách a vidieckych oblastiach. Niektoré tak naďalej vymierajú a počet obyvateľov v nich sa výrazne znižuje. Odhaduje sa, že pokles obyvateľstva zaznamenali v posledných dvadsiatich rokoch u takmer polovice slovenských dedín.

Ako predchádzať vyľudňovaniu dedín a izolovanejších vidieckych oblastí? Ako „udržať“ najmä mladého človeka na dedine? Riešenie problému nie je jednoduché. Každá jednotlivá dedina má rozdielne podmienky a možnosti pre riešenie daného problému. Možnosti sú rozdielne najmä ak porovnáme územia s výhodnou, resp. s nevýhodnejšou polohou. Aj keď poloha je podstatným faktorom ovplyvňujúcim rozvoj, nemusí byť rozhodujúcim.

Najvýznamnejšími faktormi ovplyvňujúcimi rozhodovanie najmä mladých ľudí o otázke zotrvať či odísť z dediny sú pracovné príležitosti, úroveň poskytovaných služieb, infraštruktúra a v neposlednom rade možnosti využitia voľného času, teda možnosti realizovania sa. Je potrebné, aby dedina venovala pozornosť všetkým uvedeným faktorom, ktoré majú priamy vplyv na kvalitu života obyvateľov a tým aj ovplyvňujú rozhodovanie najmä mladých ľudí. Mladý človek musí vidieť v rozhodnutí ostať na dedine perspektívu

a istotu do budúcnosti, preto by každá dedina mala mať svoju vlastnú stratégiu rozvoja do budúcnosti. Dobrým nástrojom je napr. program hospodárskeho a sociálneho rozvoja dediny, v ktorom by sa dedina mala snažiť špecifikovať svoj rozvojový potenciál, možnosti svojho vývoja a cestu, ktorou tento rozvojový zámer do budúcnosti uskutočniť pri čo najlepšom využití vlastných zdrojov a vlastného potenciálu. Aj keď podmienky a potenciál sú v jednotlivých dedinách a vidieckych oblastiach rozdielne postup pri riešení problému oživenia, vývoja, ako aj ich ekonomického rastu a problému vyľudňovania dedín môže byť vzájomne podobný.

Je potrebné si uvedomiť, že najmä trhové služby, ako sú poradenstvo, informačné turistické kancelárie a pod. patria medzi ekonomické aktivity, kde sa vytvára najviac pracovných príležitostí. Ich rozvoj je však podmienený aj úrovňou vybudovanosti najmä dopravnej, technickej a informačno-komunikačnej digitalizovanej infraštruktúry.

Najlepším spôsobom ako zmierniť vyľudňovanie niektorých dedín a vidieckych oblastí a zmierniť súčasný stav, kedy najmä mladí ľudia z vidieka odchádzajú, je zabezpečiť rast počtu pracovných príležitostí, čiže zvyšovanie zamestnanosti s využitím všetkých možností existujúceho potenciálu. Núka sa hneď zopár riešení, ktorými by sa mohli dané ciele dosiahnuť. Obchod a služby, predovšetkým trhové služby, patria k tým ekonomickým aktivitám, kde sa dá vytvoriť najviac pracovných miest. Významná diferencovanosť podmienok má veľký vplyv na rozdielnosť v rozvinutosti služieb a obchodu v jednotlivých vidieckych regiónoch. Vybavenosť službami v dedinách je málo nerozvinutá z pohľadu štruktúry, rozsahu, ale aj kvality poskytovaných služieb v porovnaní s mestom.

a) *trhové služby so spojením na poľnohospodársku výrobu*

Z pohľadu rozvoja vidieka v oblasti trhových služieb a obchodu pre rast vybavenosti predovšetkým v rekreačných, kultúrnych a športových službách v budúcnosti má väčší význam prepojenie na poľnohospodársku výrobu. Dotýka sa to oblastí, kde je možné realizovať špecifickú poľnohospodársku výrobu, ktorej produktmi sú ekologicky čisté produkty, spracované po domácky (pečenie chleba - vlastná predajňa alebo predaj priamo z domu), ale aj oblastí, kde je predpoklad produkovania, následného spracovania a ponuky z domu jednotlivých poľnohospodárskych produktov (vínne pivnice - ochutnávky, zabíjačkové hody). Takéto činnosti predpokladajú i existenciu ubytovacích zariadení s možnosťami stravovania, ktoré môžu byť charakteru bývania v zrekonštruovaných sedliackych domoch, s obmedzenou kapacitou, alebo penziónoch s výrazne väčšou kapacitou ubytovania.

Vybudované ubytovacie kapacity sa využívajú v zimných mesiacoch ako sprievodná služba pri športovej rekreácii – lyžovanie, skupinové oslavy Vianoc a Silvestra, ale tiež v letných mesiacoch - individuálna a skupinová turistika, školy v prírode a pod. Vo všeobecnosti ide o poskytovanie trhových služieb, ktoré spadajú do oblasti vidieckeho cestovného ruchu. Dobrým príkladom dedín, ktoré sa začali vo veľkom venovať cestovnému ruchu sú napríklad obce Oravy, Liptova a Kysúc. S príchodom turistov sa mení aj spôsob obživy obyvateľstva. Dôležitá v tomto prípade je aj zmena zmýšľania ľudí, keď „vymenili“ polia a dobytok za podnikanie v cestovnom ruchu a začali ponúkať ubytovanie v penziónoch a v súkromí. Takýto obrat v zmýšľaní a činnosti obyvateľov má pre dediny a ich rozvoj veľký význam. Dedina nevymiera, práve naopak mnohí sa chcú prisťahovať. Zvyšuje sa počet pracovných príležitostí čím sa znižuje nezamestnanosť. V súčasnosti sa veľký podiel vidieka orientuje na poskytovanie služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky. Zásadou však je, že podnety pre rozvoj cestovného ruchu vychádzajú zvnútra na podnet občanov (aj občanov ako podnikateľov) a nie vplyvom zvonku. Takáto koncepcia rozvoja vidieckeho cestovného ruchu by mala byť zostavená v súvislosti s celkovým rozvojom dediny a má ukázať o aký typ turizmu pôjde (športový, kultúrny, turistika orientovaná na podujatia,

turistika orientovaná na cieľové skupiny- mladí ľudia, rodiny s deťmi, starší ľudia, seniori s vnúcatami a pod.).

Agroturistika ako súčasť vidieckeho cestovného ruchu reprezentuje rekreačné aktivity umožňujúce dovolenkový pobyt na vidieku spojený s využívaním dostupných turistických služieb, s poznávaním života roľníka a lesohospodára, alebo priamu účasť turistov na výrobnom procese. Tento druh turistiky poskytuje ubytovanie na sedliackom dvore s animáciou - výuka jazdy na koni, kŕmenie hospodárskych zvierat, spracovanie niektorých druhov poľnohospodárskych produktov.

b) trhové služby bez spojenia na poľnohospodársku výrobu

Ďalšou možnosťou rozvoja sú trhové služby bez prepojenia na poľnohospodárstvo, ktoré sa dotýkajú činností spojených s lesnou výrobou, odpadovým hospodárstvom a doplnkovými činnosťami so spojením na výrobné a spracovateľské aktivity v okolí, vrátane centra, ako sú opravovne a požičovne strojov, zariadení a áut. Ďalšími trhovými službami môžu byť vybrané služby za školstvo, zdravotníctvo a šport. Významnými trhovými službami sú činnosti pobočiek peňažných a poisťovacích ústavov a komerčných poradenských firiem. Treba si uvedomiť, že zvýšenie ekonomickej výkonnosti trhových služieb patrí k základným predpokladom rozvoja ekonomiky vidieckych regiónov cestovného ruchu.

Dôležitou oblasťou ovplyvňovania hospodárskeho života v dedine je podpora existujúcich podnikov. Dôvodom orientácie na podporu je úloha podnikov v zabezpečovaní zamestnanosti, ale aj ich spojenie na ďalšie inštitúcie a služby v dedine. Pri rozhodovaní o tom, aké formy podpory chcú miestne územné samosprávy zabezpečiť podnikom nachádzajúcim sa v území, je potrebné vziať do úvahy objem vnútorných zdrojov určených na podporu a vytipovať podniky, u ktorých sa dá predpokladať, že poskytnuté finančné prostriedky nielen využijú efektívne, ale ich zámery v priestore sú dlhodobého charakteru s perspektívou vytvárania pracovných miest v súlade s vývojom v demografickej oblasti. Pri podpore jednotlivých podnikov sa využívajú rôzne opatrenia ako sú fiškálne (využitie miestnych daní a poplatkov), poskytovanie informácií o iných možnostiach finančnej podpory (komerčných bánk, investičných fondov, finančné poradenstvo), iniciatívy založené na využívaní pozemkov a iných nehnuteľností (kde miestne samosprávy môžu uvažovať o obecnom majetku ako o záruke za pôžičky pre miestne podniky, môžu poskytnúť tento majetok ako vklad do podniku, prípadne prenajať svoj majetok podniku). Vytvorenie informačného turistického centra, vytvorenie mapy konkrétnej oblasti s vyznačenými atraktivitami a podujatiami konajúcimi sa v území spolu s ich popisom, vyznačenie trás a náučno-poznávacích chodníkov a cyklotrás taktiež prispeje k zatraktívneniu danej oblasti a k prilákaniu väčšieho počtu turistov, čo následne umožní rozvoj obchodu a služieb a k zvýšeniu počtu pracovných príležitostí.

V rámci kultúrneho potenciálu sa nezabúda ani na oblasť možností využitia voľného času. Otázku využitia voľného času netreba brať na ľahkú váhu. Na prvý pohľad možno banálny argument, že na dedine sa nič nedeje môže zavážiť pri rozhodovaní najmä mladých ľudí o tom či zostať na dedine, alebo nie. Pritom sa opäť núkajú mnohé možnosti, ako vyriešiť aj otázku využitia voľného času. Veľmi populárnou formou môžu byť rôzne trhy, jarmoky, predvádzanie tradičných remesiel, kultúrne, folklórne alebo športové podujatia. Väčšina dedín má kultúrne stredisko a školu. To už je základ pre prípravu podujatí (kino, výstavy, športové hry, kultúrne vystúpenia, karnevaly, prednášky a filmy o poznávaní prírody a pod.), s priamou účasťou detí a mladých ľudí. Taktiež sa núka možnosť vybudovania cyklotrás, bežkárskeho trás či turistických chodníkov. Tieto riešenia sa môžu zdať triviálne, ale najmä deti a mladí ľudia vítajú takúto aktivitu vytvorenia nového ihriska či športoviska.

3.2 Ubytovacie zariadenia vo vidieckom cestovnom ruchu

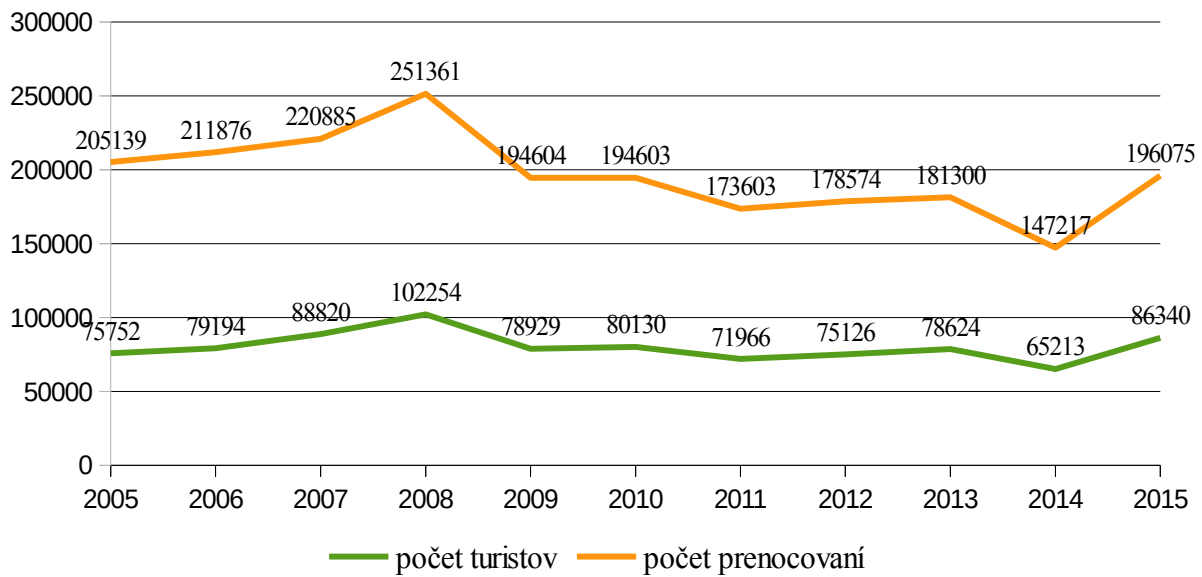
Ubytovacie služby vo vidieckom cestovnom ruchu poskytujú spravidla majitelia alebo prenajímatelia vhodných nehnuteľností, ako sú napr. vybavené rodinné domy, chaty, chalupy, zruby, usadlosti, farmy. Ubytovacie zariadenia sú charakteristické menšou (obmedzenou) ubytovacou kapacitou – chata, zrub, chalupa, rekreačný domček, farma, poľnohospodárska usadlosť zvyčajne od 10 do 20 lôžok. Zariadenia sa nachádzajú v dedine alebo rozptýlené v jej okolí, čím nedochádza k zvýšenej koncentrácii turistov na jednom mieste. Dovolenkové ubytovanie má na turistov pôsobiť sympaticky, príjemne, a aby sa v ňom dobre cítili. Vybavenie interiéru je spravidla z dreva, domácky spracované tkaniny, ktoré sa môžu použiť ako dekoratívny materiál na poťahy, závesy, pokrývky na postele a pod. Pri zariaďovaní interiérov treba myslieť aj na funkčnosť a možnosť ľahkej údržby miestnosti. Kvetinová výzdoba exteriéru a interiéru ubytovacieho zariadenia je považovaná za samozrejmosť.

Splnenie osobitných požiadaviek je možné očakávať od poľnohospodárskych – gazdovských dvorov, usadlostí. Ich vonkajší vzhľad s typickou krajinou architektúrou budov a stavebnými detailmi, harmonické spojenie s ostatnou vidieckou zástavbou, vysadené stromy a kríky, ich zeleň, to všetko pôsobí na turistov ako dovolenkový útulok. Veľkosť budov, vzájomný vzťah medzi obytnými a hospodárskymi budovami vytvárajú harmóniu. Priestor dvora alebo usadlosti je využívané nielen na parkovanie poľnohospodárskych mechanizmov, ale aj osobných áut ubytovaných turistov. Aby tento priestor nepôsobil „monotónne“ treba ho dotvoriť, napr. rôznou dlažbou a štrkom. Podľa veľkosti, zastavanosti a využívania usadlosti je možné príslušné plochy vysadiť stromami, kríkmi, prípadne inou zeleňou. Vysadená zeleň nielen dotvára obraz dvora, ale poskytuje aj ochranu proti vetru a hmyzu, prípadne nepriaznivému počasiu. V lete poskytuje tieň a chlad, viaže prach, tlmí hluk, vytvára atmosféru pokoja, pohody a intimity. Záhrady s typickými poľnohospodárskymi plodinami a okrasnými rastlinami dotvárajú obraz ubytovacieho zariadenia a krajiny. Pre ubytovanie v súkromí je typické rodinné zázemie, útulné prostredie, kde každý pozná každého a pritom sa cíti voľne a nerušene. Často je rozhodujúci prvý dojem, ktorý získava turista a preto zariadenie a jeho okolie nesmie byť zanedbané.

Turista prichádza do vidieckeho zariadenia spravidla s objednaným (rezervovaným) ubytovaním priamo u poskytovateľa služieb alebo prostredníctvom cestovnej kancelárie, prípadne inej sprostredkujúcej organizácie, ktorá má kontrahovanú ubytovaciu kapacitu a plní tak úlohu ubytovacieho dispečingu. Podnikateľ, resp. poskytovateľ služieb musí pamätať na to, že turista prichádza do neznámeho prostredia, vyžaduje preto primárnu starostlivosť o svoju osobu. Pri prvom kontakte je dôležité turistu oboznámiť s ubytovaním, ukázať mu ubytovacie priestory, poučiť ho, čo a ako môže používať z toho, čo má k dispozícii, napr. kde je možné zaparkovať auto, odložiť lyže, ako používať kuchynku a inventár, ktorý sa v nej nachádza. Na základe preukazu totožnosti (občianskeho preukazu alebo cestovného pasu) zaznamenať do domovej knihy nevyhnutné údaje, otvoriť turistovi osobný účet a počas pobytu zapisovať poskytnuté služby.

Medzi ubytovateľom a ubytovaným sa v zmysle Občianskeho zákonníka uzatvára zmluva, v ktorej sú uvedené podmienky pobytu hosťa v ubytovacom zariadení. Zodpovednosť ubytovateľa za veci vnesené do ubytovacieho priestoru ubytovaným alebo pre neho upravujú ustanovenia § 433 a § 436 Občianskeho zákonníka.

Návštevnosť ubytovacích zariadení vidieckeho cestovného ruchu v rokoch 2005 až 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie z www.sacr.sk/sacr/statistiky/

Vo vstupnom priestore objektu, prípadne v izbe, môže byť na viditeľnom mieste umiestnený ubytovací poriadok a cenník ubytovania, prípadne ďalších platených služieb. Jednotlivé izby by mali byť označené číslom alebo symbolom, znakom, značkou, napr. v zariadeniach vhodných pre rodinnú rekreáciu s malými deťmi je možné použiť obrázky zvieratiek, obľúbených rozprávkových postavičiek a pod. Izba má byť uzamykateľná zvnútra a turista má mať prístup k telefónu. Turista by mal mať dostatočný priestor na pohyb, všade by malo byť čisto, príjemne, voňavo, bez zápachov. Priestory podľa účelu by mali byť osvetlené prirodzene alebo umelými zdrojmi svetla s možnosťou zatemnenia (závesmi, žalúziami) a vetrané. Nábytok (na spanie, sedenie, konzumovanie jedál a nápojov, na odkladanie vecí, odevov, obuvi) má byť v dobrom stave, pohodlný, praktický a posteľná bielizeň udržiavaná. Turista musí mať k dispozícii dostatočný počet ramienok na šaty (neodporúča sa používať drôtené ramienka), treba pamätať na držiaky (vešiaky) a tyče na vetranie a sušenie vrchných odevov a pod..

Podnikatelia majú mať pochopenie pre individuálne potreby a činnosť turistov rôznych vekových skupín, rodín s deťmi, individuálnych turistov. V žiadnom prípade nie je možné zabudnúť na výmenu posteľnej bielizne, uterákov a osušiek za čisté. Na požiadanie turistu je vhodné umiestniť do izby aj detské lôžko. Udržiavanie čistoty v izbe, objekte a prilahlých priestoroch v súlade s hygienickými zásadami a predpismi patrí k základným službám. Host' uprednostňuje také zariadenie, v ktorom má vlastnú kuchynku, kúpeľňu a WC. Počas pobytu turista chce mať pocit istoty a bezpečia, ktoré vyplývajú napr. z možnosti poistiť sa počas účasti na cestovnom ruchu, ak na poistenie zabudol pred nástupom na dovolenku. Pôsobenie obrany a bezpečia vytvára aj primerané osvetlenie interiéru a exteriéru, prevencia pred prípadným zranením a úrazom. Potrebná je domáca lekárnička s náležitým obsahom, funkčné hasiace prístroje, bezpečnostné signalizačné zariadenia a pod.

Pri poskytovaní prechodného ubytovania a s tým spojených služieb nie je potrebné registrovať tržby registračnou pokladnicou. Od turistu za služby je možné inkasovať v hotovosti. Vhodné je inkasovať najskôr preddavok (zálohu) a to buď v hotovosti alebo zaplatením požadovanej sumy na účet podnikateľa. Turista sa preukáže výpisom z peňažného ústavu, že požadovanú platbu uhradil, ktorý predloží v deň nástupu. Výšku preddavku je

potrebné odvodiť z predpokladanej ceny za ubytovanie a ceny dohodnutých doplnkových služieb. Doplatok ceny sa inkasuje spravidla pri skončení pobytu. V prípade, že sa počas pobytu turistom poskytujú vopred nezaplatené služby, je vhodné inkaso aj počas pobytu, prípadne pri jeho skončení. Pri odchode turistu je potrebné vhodným spôsobom zistiť, ako bol spokojný s pobytom, ubytovaním a ďalšími službami.

3.3 Gastronomické a agroturistické služby vo vidieckom cestovnom ruchu

Stravovacie služby vo vidieckom cestovnom ruchu môžu sa spájať s ubytovaním, pričom ich poskytovanie závisí od dohovoru turistu a majiteľa ubytovacieho zariadenia. Turista v súkromí očakáva, že stravovacie, gastronomické a agroturistické služby poskytne majiteľ zariadenia, resp. má k dispozícii samostatnú kuchynku, kde si bude môcť sám pripravovať jedlá podľa chuti a v čase, ktorý mu vyhovuje. Stravovacie služby sú poskytované aj v inom, samostatnom a verejnosti prístupnom zariadení – reštaurácii, hostinci a pod., patriace inému podnikateľovi, alebo zariadení, ktorého hlavná činnosť súvisí s výrobou a spracovaním poľnohospodárskych produktov. Pohostinské reštauračné strediská majú turistom umožniť nielen sa najesť, občerstviť, odpočinúť si, ale umožniť aj uspokojenie ďalších potrieb turistov, napr. predajom typických ľudovo-umeleckých výrobkov, pohľadníc, poštových známok a pod.

Ubytovanie v súkromí predpokladá, že turista má priestor a vybavenosť nielen na konzumáciu stravy (stôl a sedací nábytok), odloženie alebo skladovanie potravín (polička, chladnička), ale aj na jej prípravu (tepelný zdroj, drez s výlevkou na umývanie riadu, skrinku na riad, kuchynský riad). Ideálnou je samostatná kuchynka. Interiér stravovacích zariadení, podobne ako aj ubytovacích zariadení, by mal byť zariadený vo vidieckom ľudovom štýle, vyzdobený rôznymi umelecko-remeselnými výrobkami. Oblečenie obsluhujúceho personálu môže byť zdobené ľudovými motívami. Majiteľ ubytovacieho zariadenia môže poskytovať plnú penziu alebo polpenziu. Predpokladá sa, že turista si bude časť stravy pripravovať sám a tomu zodpovedá aj vybavenie kuchyne. K dispozícii býva vonkajší krb, gril, ohnisko a pod.

Suroviny na prípravu jedál a nápojov sú realizované dodávateľským spôsobom (potraviny, ovocie, zelenina a pod.), pričom je možná aj ponuka produktov vlastnej výroby alebo iných producentov v mieste podnikania. Podhorské a horské prostredie vytvára dostatok možností produkovať zdravé potraviny a zbierať aj lesné plody. Produkcia sa prispôbuje miestnym podmienkam a výrobným zvyklostiam tak, aby mohla obsiahnuť zaujímavý sortiment. Je to najmä:

- mlieko, kyslé mlieko, cmar, smotana, maslo, tvaroh, syry, v horských a podhorských oblastiach aj žinčica, bryndza, oštiepky, parenice a korbáčiky,
- zelenina a ovocie, vrátane možnosti predaja konzervovanej zeleniny a kompótov aj z lesných plodov, ovocných štiav, lekvárov a pod.,
- mäsové špeciality – šunka, údené mäso, slanina, klobásy, jaternice,
- v sezóne predaj varenej kukurice, rýchlo kvasených uhoriek a melónov,
- víno z vlastných pivníc s možnosťou ochutnávky, v sezóne predaj hrozna a burčiaka,
- destiláty z ovocia – slivovica, kalvados (z jablák), hruškovica a pod.

Domácky pripravené jedlá a miestne gastronomické špeciality (napr. halušky, cestoviny, husté polievky, omáčky, lokše, údené mäso) môžu chutiť turistom podľa ich veku. Pri príprave treba dbať na zásady zdravej výživy s množstvom zeleniny a ovocia. V príprave mäsových jedál je vhodné uplatniť nielen bravčové, ale aj hydinové mäso a mäso domácich králikov. Treba pamätať na to, že cudzinci majú iné zvyklosti a nemusia byť nadšení národnou, regionálnou alebo miestnou špecialitou. Požadujú informácie o surovinách, z ktorých je jedlo pripravované, ako aj o technológii ich príprave (treba rátať so znalosťou

jazyka hostí). Turisti spravidla neobedujú v mieste svojho pobytu, pretože chodia na výlety, kúpať a sniť sa, v zime lyžovať. Na takéto príležitosti je možné ponúknuť potravinový balíček, málo sladené nápoje, ovocie a čerstvú zeleninu bez ohľadu na ročné obdobie. Zloženie večere je vhodné dohodnúť vopred, aby nebola energeticky bohatá, a tým aj ťažšie stráviteľná. Ľahké večere uprednostňujú hlavne starší turisti (mlieko, chlieb s maslom a pod.). Vhodné je poznať aj stravovacie zvyklosti zahraničných turistov, napr. z Nemecka obľubujú studené večere – obložené tanieri s kvalitnými syrmami, mäsovými špecialitami a s pestrým výberom čerstvej zeleniny. Turisti ubytovaní v súkromí obľubujú v chladničkách pripravené nealkoholické nápoje, pivo, víno, prípadne aj značkové a domáce liehoviny. Platí pritom zásada dôvery, že turista si zaznamenáva vlastnú spotrebu a zaplatí všetko naraz pri skončení pobytu.

Obľúbené sú večere pri vatre, ohnisku, na ktorom si turista pripravuje sám určitú špecialitu alebo si iba opečie kúsok slaniny, klobásky a pod. Na voľnom priestranstve pri dome je vhodné postaviť aj stále ohnisko, vrátane ražňa, prípadne postaviť krb s roštom. V spolupráci s ďalšími miestnymi podnikateľmi je vhodné uvažovať aj o vytvorení spoločného ohniska na mieste, na ktorom nehrozí nebezpečenstvo požiaru. Na takomto ohnisku je možné pripravovať aj väčší počet porcií, zároveň využiť väčší počet miest na sedenie pri drevených stoloch.

3.4 Doplnkové služby vo vidieckom cestovnom ruchu

Turistom k ich uspokojeniu nepostačuje poskytovať iba ubytovacie a stravovacie služby, ale aj mnohé ďalšie, označované ako doplnkové služby, ktoré majú pobyt v cieľovom mieste nielen spríjemniť a zatriktívniť, ale napomôcť dosiahnutie očakávaných cieľov. Patria k nim aj rôzne sprievodné programy na nenútené, voľné a pritom zaujímavé využitie času turistu počas pobytu na vidieku. Poskytovanie doplnkových služieb nie je len predmetom záujmu majiteľov a prevádzkovateľov ubytovacích a stravovacích zariadení, ale aj mnohých ďalších podnikateľov. Súčasťou doplnkových služieb sú často aj aktivity miestneho obyvateľstva, miestnych spolkov, zväzov a združení, napr. poľovníkov, rybárov, záhradkárov, divadelných ochotníkov, folklórnych skupín a pod. Dôležitá je ich vzájomná spolupráca. Doplnkové služby tvoria služby:

- poskytované turistom, ďalším návštevníkom dediny a miestnemu obyvateľstvu,
- voľného času, vrátane animácie, určené hlavne turistom.

Do prvej skupiny zaraďujeme:

- a) propagačné, popularizačné a informačné služby, zamerané na predstavenie dediny, regiónu cestovného ruchu a jeho zaujímavosti najširšiemu okruhu návštevníkov,
- b) stravovacie, spoločenské a zábavné služby v cieľovom mieste, prípadne v jeho okolí,
- c) obchodné služby, napr. predaj cez dvor vlastných produktov podnikateľov,
- d) remeselnícke a opravárenské služby, napr. autoservis,
- e) platené komunálne služby pre obyvateľstvo, napr. kaderníctvo, holičstvo, čistiareň,
- f) zdravotnícke služby, napr. služby zdravotníckeho strediska.

Do druhej skupiny voľného času zaraďujeme tie, ktoré umožňujú turistom aktívne si užiť dovolenku na zotavenie, umožňujú spoznať spôsob života na vidieku, získať nové zážitky a poznatky. Zázemie vidieckych domov, poľnohospodárskych dvorov môže pripraviť zaujímavé zážitky najmä pre mestské deti. Okolitá príroda je zase príjemným osviežením pre dospelých a seniorov.

Nároky turistov na doplnkové služby a služby voľného času a vykonávané činnosti sú rôznorodé. Niekomu postačuje pozorovať roľníka pri kosení trávy a jej stohovaní, chystaní krmiva pre domáce zvieratá. Iný turista sa chce osobne zúčastniť na poľnohospodárskych

prácach alebo sa vyberie navštíviť blízky salaš, iný chce vidieť východ a západ slnka z blízkeho vršku, ďalší sa chce venovať športovej činnosti a pod. Pri poskytovaní služieb voľného času sa aj u nás už používa pojem animácia.

Animácia sa spája s voľným časom a činnosťami vykonávanými počas účasti vo vidieckom cestovnom ruchu (zotavenie, rekreácia, športové vyžitie sa, poznávanie a pod.). Je službou, ktorá vyžaduje organizačné, personálne, materiálne a ekonomické zabezpečenie tak, aby sa mohla stať súčasťou ponuky vidieckeho cestovného ruchu. Z organizačného hľadiska ide o zabezpečenie vhodných animačných programov, personálne hlavne animátormi (môžu to byť aj sami podnikatelia), materiálne vhodnými priestormi a pomôckami, ekonomickými zdrojmi na krytie nákladov súvisiacich s animáciou. Organizátori animačných programov zabezpečujú možnosti nepriamej aktivizácie takmer u všetkých segmentov trhových záujmov turistov, napr. rodín s deťmi, seniorov 55+, manželské páry, individuálnych turistov, pohybom a športom, vytváranie podmienok pre spoločenský kontakt, tvorivé umelecké činnosti, vzdelávanie a objavovanie nepoznaného, dobrodružstvá, prípadne meditatívne činnosti. Animácia ako služba, ktorú poskytujú animátori svojimi animačnými programami je aktuálna hlavne pre viacerých podnikateľov, ktorých zariadenia sú sústredné v menšom geografickom priestore, napr. v stredisku/centre cestovného ruchu. Predpokladom je spájanie subjektov vo vidieckom cestovnom ruchu a vzájomná spolupráca pri organizovaní animačných programov, uzatvárania pracovno-právnych vzťahov s animátorom, využívanie existujúcich materiálnych podmienok na vykonávanie rôznych animačných programov. Iniciátorom organizovania animačných programov, vrátane vytvorenia potrebných podmienok a získania animátora, môže byť aj miestna územná samospráva.

Pre jednotlivých podnikateľov vo vidieckom cestovnom ruchu je zaujímavá, tzv. animovaná starostlivosť o turistov. Animovaná starostlivosť o turistu znamená oživenie úlohy „hostiteľa“, ktorá je typická pre malé zariadenia a prejavuje sa v správaní k turistovi od jeho príchodu až po odchod, t.j. privítanie, pozdravenie, usmievanie, informovanie, spoznávanie, prívetivosť, dosiahnuteľnosť, pohostinnosť, obsluženie, starostlivosť, prejavovanie záujmu, spoločné organizovanie na želanie turistu, príjemné rozlúčenie sa. Z uvedeného vyplýva, že animátorom je sám podnikateľ, a spolu s ním aj všetci spolupracovníci.

Na programoch určených turistom sa predpokladá účasť podnikateľa, členov jeho rodiny, aj keď v zariadení nepracujú, ostatných spolupracovníkov zariadenia, v širšom zmysle aj miestneho obyvateľstva, ktoré je nositeľom tradícií, kultúry a životného štýlu vidieka. Animačné činnosti majú zodpovedať osobitostiam a dĺžke účasti vo vidieckom cestovnom ruchu. Pritom platí, že starostlivosť o turistu má byť nenútená a ich voľný čas sa má organizovať zaujímavo.

Realizovaniu aktivít voľného času napomáha vhodné prírodné prostredie, tradičná pohostinnosť ľudí, bohaté kultúrne tradície, na mnohých miestach zachované ľudové zvyky a obyčaje alebo snaha o ich obnovu. Naopak, ich vykonávaniu bráni nedostatok možností pre aktívny oddych na vidieku, napr. nedostatok vhodných športovo-rekreačných zariadení, nedostatky v kvalifikácii pracovníkov cestovného ruchu, neznalosť potrieb najmä zahraničných turistov, neznalosť jazyka turistu, nekomplexnosť a neuspokojivá kvalita služieb, ako aj obmedzený malochohospodárskych a domácich zvierat.

Väčšina turistov má záujem o pohybové a športové činnosti. Vhodnými činnosťami v zime sú lyžovanie (bežecké, zjazdové v obmedzenom rozsahu), sánkovanie alebo zimná turistika na lyžiach. V lete okrem vhodných športov (plávanie, kúpanie a opaľovanie na vhodných miestach s nízkou návštevnosťou) ide najčastejšie o prechádzky a pešiu turistiku v spojení s cykloturistikou. Turistov je vhodné oboznámiť so zaujímavosťami v blízkom i vzdialenejšom okolí (turistickými značkovanými chodníkmi, náučnými chodníkmi a trasami, vyhliadkovými miestami, salašom, kultúrnou pamiatkou alebo

studničkou v lese) a ponúknuť mapu okolia. Rozvoju cykloturistiky napomáha aj sieť cyklistických chodníkov, vrátane vyznačených trás pre horské bicykle.

Osobitne príťažlivá je možnosť jazdy na koni, pre deti na poníkoch, v lete na koči, v zime na saniach s konským záprahom. Z ostatných aktivít je možné uviesť plavbu na kanoe, splavovanie rieky na plti, skalolezenie, stanovanie, saunovanie, relaxačné činnosti na odstraňovanie stresov, poľovníctvo a rybárstvo.

Turisti sa môžu zúčastňovať aj na aktivitách miestneho obyvateľstva, ako sú napr. jarmoky, národopisné slávnosti, stávanie mája, výstava a degustácia vína, vystúpenie miestnej kapely, účasť na tanečnej zábave a pod. Takisto uvítajú možnosť požičať si športové potreby, napr. lyžiarsku výstroj, sánky, bicykle a pod. z požičovne športových potrieb. Regióny cestovného ruchu alebo dediny na Slovensku majú svoje osobitné folklórne prejavy a typický spoločenský život. Pre turistov je preto zaujímavé poznávať vidiecku kultúru, zúčastniť sa na folklórnom festivale, oslavách rôznych sviatkov (vítania jari, fašiangov, Veľkej noci, Nového roku), tradičnej svadby, krstín dieťaťa a pod. Turisti vítajú také podujatia ako sú jarmoky, vrátane tradičných jarmokov ľudovo-umeleckých výrobkov remeselníkov, obaračkové slávnosti, púte, turistické zrazy organizované miestnym turistickým klubom, miestne oslavy, spomienkové slávnosti, alebo stretnutia rodákov, nositeľov rovnakého priezviska a pod.

Ďalšími možnosťami vo vidieckom cestovnom ruchu je pozorovanie prírodných úkazov na vhodných miestach, fotografovanie a pozorovanie vtáctva i divej zveri, hry a táboráky v prírode, piknik v prírode, ochutnávka vín a domácich výrobkov, pobyty pre gurmánov, pobyty zamerané na ochranu kultúrnych a technických pamiatok, vzdelávacie pobyty, možnosti oboznamovania sa s ľudovými remeslami, remeselnými tradíciami, spojené s výučbou remesiel a vyskúšaním si zručnosti pri práci s drevom, textilom, prútím alebo šúpolím, oboznámenie sa s rôznymi kuriozitami. Zber lesných plodov, húb a liečivých rastlín napomáha nielen ich poznávaniu, ale v prípade nazbierania ich väčšieho množstva má podnikateľ ponúknuť možnosť zavariť ich alebo inak konzervovať.

Niektorí turisti nemajú žiadne alebo len chabé vedomosti o prácach na vidieku, gazdovstve, prírode a zvieratách. V prípade ich záujmu je so zreteľom na čas a miesto možnosť zúčastniť sa zberu hrozna, žatevných prác, sušenia a zberu sena, zberu ovocia a zeleniny, rúbania dreva, starostlivosti o zvieratá, strihanie oviec, tradičnej zabíjačky, výroby netradičných produktov, drobných opráv vo vidieckom dome. Pri väčšom množstve prác na hospodárstve je možné ponúknuť protihodnotu, napr. bezplatné stravovanie. K pobytu na poľnohospodárskych dvoroch patrí aj možnosť naučiť sa niektoré činnosti, využiteľné aj po skončení pobytu na vidieku, napr. piecť domáci chlieb, vyrobiť domáci syr, marmeládu, zavárať ovocie a pod.

Detské predstavy turistov a ich záujmy sa naplňajú v hrách na ihriskách, dobrodružných zákutiach, alebo v „divokej“ prírode, aj jazdou na koni, poníkovi, chytaním rýb, vychádzkami do prírody, zberom liečivých rastlín a lesných plodov, podvečerným čítaním z knihy. Prevažná väčšina činností vo vidieckom cestovnom ruchu je realizovaná v exteriéri. Potrebné je zabezpečiť aj činnosti a programy vhodné pre interiér, najmä v prípade nepriaznivého počasia. Ide o rôzne hry, súťaže, rozhovory, prednášky, premietanie filmov, počúvanie ľudovej hudby, na ktoré sa môžu využiť priestory miestnych kultúrnych stredísk v dedinách a pod. Turisti spravidla prichádzajú vlastnými autami, preto privítajú tipy na mototuristické výlety do bližšieho a vzdialenejšieho okolia. Počas nich sa venujú aj takým činnostiam, ktoré nie sú typické pre vidiecky cestovný ruch, ako je prehliadka historických pamiatok a historických jadier miest, poznávanie mestskej kultúry, návšteva zoologickej záhrady, zábavného zariadenia (herne, kasína a pod.), kina, divadla, pobyt na pláži – kúpalisku, nakupovanie a pod. Nemotorizovaným turistom je vhodné pripraviť prehľad autobusových spojov, prípadne iných dopravných prostriedkov do blízkych turistických

centier.

Veľmi dobrým spôsobom pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu s možnosťou zapojenia mladých ľudí je taktiež účasť na Programe obnovy dediny (POD), alebo súťaži Dedina roka. Program obnovy dediny je otvorený rozvojový program, prostredníctvom ktorého miestna územná samospráva a občania dediny (prípadne skupiny dedín, mikroregiónov) s pomocou odborníkov a verejnej správy v spolupráci s miestnymi podnikateľmi plánujú, projektujú a realizujú také aktivity, ktoré prispievajú k zlepšeniu a skrášleniu prostredia v ich dedine s cieľom trvalého zvýšenia štandardu života v dedine so zachovaním jej špecifik. Hlavným cieľom programu obnovy dediny je obnova duchovného a hmotného, prírodného a umelého prostredia smerujúca k zachovaniu identity sídiel, krajiny a kultúry vidieka pri uplatnení princípov trvalo udržateľného rozvoja.

Či už ide o ekonomický, prírodný alebo kultúrny potenciál je potrebné pre dedinu, aby mala prehľad o svojich možnostiach rozvoja. Je potrebné aby mala zmapované všetky potenciály a aby ich využila najlepším možným spôsobom v prospech svojho rozvoja. Len tak si môže zabezpečiť rozvoj:

- ekonomický,
- počtu pracovných príležitostí,
- poskytovaných služieb,
- základnej infraštruktúry,
- vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky,
- možností využitia voľného času,

najmä pre mladých ľudí. Len zvyšovaním kvality života obyvateľov, umožnenie vývoja podnikateľov vo vidieckych oblastiach a zabezpečením istôt do budúcnosti sa dá zmierniť súčasný stav vyľudňovania mnohých vidieckych oblastí a vymieranie mnohých malých a koncových dedín na Slovensku.

4. MOŽNOSTI FINANCOVANIA A IMPLEMENTÁCIE EUROFONDOV VO VIDIECKOM CESTOVNOM RUCHU V PROGRAMOVOM OBDOBÍ 2014-2020

Vidiecky cestovný ruch na Slovensku sa stáva relatívne novou formou cestovného ruchu hlavne v horských a podhorských oblastiach. Možno ho definovať ako využívanie voľného času na vidieku rôznymi rekreačnými činnosťami s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch alebo účelových ubytovacích zariadeniach postavených v tomto prostredí. Slovensko má mimoriadne dobré podmienky pre vidiecky cestovný ruch, keď horské a podhorské oblasti zaberajú vyše 2 mil. hektárov. Vidiecky charakter má 86 % slovenského územia a žije na ňom 40 % obyvateľstva. Z vyše 2 600 slovenských dedín a miest je až 2 300 situovaných v atraktívnych prírodných vidieckych oblastiach. To znamená, že na rozvoj vidieckeho cestovného ruchu sa hodí ktorýkoľvek región cestovného ruchu Slovenska, teda aj taký, ktorý zápasí s vysokou mierou nezamestnanosti. Podľa obsahu Partnerskej dohody SR schválenej Európskou komisiou na programové obdobie 2014-2020 a zamerania operačných programov možno rozlíšiť viacero ich cieľov, t.j. Investovanie do rastu zamestnanosti, Európska územná spolupráca (cezhraničná, nadnárodná, medzinárodná) a ďalšie operačné programy v rámci EŠIF 2014-2020.

Operačné programy cieľa: Investovanie do rastu a zamestnanosti		
názov operačného programu	riadiaci orgán	pridelené finančné prostriedky (€)
Operačný program Výskum a inovácie	MŠVVŠ SR	2 266 776 537

Operačný program Integrovaná infraštruktúra	MDV SR	3 966 645 373
Operačný program Ľudské zdroje	MPSVR SR	2 204 983 517
Operačný program Kvalita životného prostredia	MŽP SR	3 137 900 110
Integrovaný regionálny operačný program	MPRV SR	1 754 490 415
Operačný program Efektívna verejná správa	MV SR	278 449 284
Operačný program Technická pomoc	ÚV SR	159 071 912
Program rozvoja vidieka SR	MPRV SR	1 559 691 844
Operačný program Rybné hospodárstvo	MPRV SR	15 785 000
spolu		15 343 793 992

Zdroj: vlastné spracovanie z Partnerskej dohody 2014-2020

Na rokovaní vlády SR dňa 14.12.2016 bol одобrený návrh novely zákona č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov s navrhovanou účinnosťou od mája 2017, ktorý pomôže odstrániť byrokráciu eurofondových projektov. Cieľom je vytvoriť priestor čerpania z EŠIF pre žiadateľov jednoduchší a administratívne menej náročný. Vytvára sa tzv. dvojkolový systém posudzovania žiadostí o nenávratný finančný príspevok z EŠIF.

Najprv žiadateľ predloží stručne vypracovaný projektový zámer bez toho, aby musel spracovať rozsiahle a finančne náročné podklady. V ňom popíše cieľ projektu, jeho prínosy pre dané územie a predpokladané oprávnené výdavky. Odborná komisia zámer posúdi a žiadateľovi odporučí alebo neodporučí, aby sa projektu ďalej venoval. Následne oznámi žiadateľom, či splnili alebo nespĺnili podmienky výzvy. „Žiadatelia, ktorí budú neúspešní v prvom kole ušetria veľa peňazí pri príprave rozsiahlejšej projektovej dokumentácie, ktorú je potrebné predložiť pri žiadosti o nenávratný finančný príspevok,“ (citácia Petra Pellegriniho, podpredsedu vlády SR). Po vyrozumení a odporúčení komisiou ďalej sa projektu venovať, nastáva druhé kolo, kde žiadateľ vypracuje a predloží projekt v rámci metodických pokynov k podávaniu žiadosti a usmernenia k výzve na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok z EŠIF. Tento projekt príslušní odborníci kvalifikovane posúdia s odporúčením, resp. neodporúčením schválenia projektu komisiou, ktorá vydá vyrozumenie žiadateľovi o úspešnosti, resp. neúspešnosti prijatia projektu aj s odôvodnením.

Ďalším z navrhovaných opatrení je možnosť využitia systému tzv. zjednodušeného vykazovania výdavkov. Žiadatelia si budú môcť vykazovať paušálne sumy na nepriame výdavky (výdavky na administratívu projektu, pohonné hmoty, energie, elektronické a mobilné služby a pod.) a to v určitých prípadoch až do výšky 40% z projektu. Využitím zjednodušeného vykazovania odpadne potreba kontroly tohto druhu výdavkov. Zásadným spôsobom sa tak zníži byrokraticky náročný výkon kontroly, ktorý dlhodobo zaťažoval tak riadiace orgány, ako aj prijímateľov implementujúcich projekty.

Treťou oblasťou, ktorú upravuje novela zákona, je zavedenie povinnosti pre všetky riadiace orgány zabezpečiť väčšinové zastúpenie partnerov v monitorovacích výboroch, t.j. v každom z monitorovacích výborov budú mať zástupcovia štátnych orgánov povinnú menšinu, čím sa zvýši aspekt transparentnosti a dohľadu nad prácou riadiacich orgánov zo strany partnerov a verejnosti. (zdroj: www.vicpremier.gov.sk).

4.1 Operačné programy cieľa Investovania do rastu a zamestnanosti v kontexte podpory rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky

Operačný program Výskum a inovácie

Prioritná os 3 - Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu malých a stredných podnikov (okrem BSK) s tematickým cieľom Zvýšenia konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov, je zameraná na investičnú prioritu:

3.3: Podpora vytvárania a rozširovania vyspelých kapacít pre vývoj produktov a služieb so špecifickým cieľom

3.3.1 Zvýšenia konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov vo fáze rozvoja.

Prioritná os 4 - Rozvoj konkurencieschopných malých a stredných podnikov v Bratislavskom kraji (iba BSK) s tematickým cieľom Zvýšenia konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov, je zameraná na investičnú prioritu:

4.1 Podpora kapacity malých a stredných podnikov pre rast na regionálnych, celoštátnych a medzinárodných trhoch a zapojenia sa do procesov inovácií so špecifickým cieľom

4.1.1 Nárastu podielu ziskových malých a stredných podnikov v Bratislavskom kraji.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú: prioritná os 3 – všetky VÚC okrem BSK, prioritná os 4 – BSK.

Operačný program Ľudské zdroje

Prioritná os 1 – Vzdelávanie – s tematickým cieľom Investovania do vzdelania, školení a odbornej prípravy, ako aj zručností a celoživotného vzdelávania, je zameraná na investičné priority:

1.4 Zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny v rámci formálneho, neformálneho a bežného vzdelávania, zvyšovania vedomostí, zručností a spôsobilostí pracovnej sily a podpory flexibilných spôsobov vzdelávania prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania a potvrdzovania nadobudnutých kompetencií so špecifickým cieľom

1.4.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie.

Prioritná os 2 – Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí – s tematickým cieľom Podpory udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily je zameraná na investičné priority:

2.1 Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí so špecifickým cieľom

2.1.1 Zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí, zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu.

Prioritná os 3 – Zamestnanosť – s tematickým zameraním Podpory udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily je zameraná na investičné priority:

3.2 Rovnosť medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach vrátane v oblasti prístupu k zamestnaniu, kariéernemu postupu, zosúladenia pracovného a súkromného života a presadzovania rovnakej odmeny za rovnakú prácu so špecifickým cieľom

3.2.1 Zlepšenie podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien,

3.3.1 Zvýšiť kvalitu a kapacity verejných služieb zamestnanosti na zodpovedajúcu úroveň v nadväznosti na meniace sa potreby a požiadavky trhu práce, nadnárodnú pracovnú mobilitu, a zvýšiť účasť partnerov a súkromných služieb zamestnanosti na riešení problémov v oblasti

zamestnanosti.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú: okrem BSK všetky VÚC

Operačný program Kvalita životného prostredia

Prioritná os 1 - Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry s tematickým cieľom Zachovania a ochrany životného prostredia a podpory efektívneho využívania zdrojov, je zameraná na investičnú prioritu:

1.2 (b) Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek so špecifickým cieľom

1.2.3 Vytvorenia východísk pre stanovenie opatrení smerujúcich k dosiahnutiu dobrého stavu podzemných a povrchových vôd,

1.4 (e) Prijatie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenie a dekontaminácie opustených priemyselných areálov (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženie miery znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku so špecifickým cieľom

1.4.2 Zabezpečenia sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou).

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú: všetky VÚC.

Integrovaný regionálny operačný program

Prioritná os 2 - Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám s tematickým cieľom Podpory sociálneho začlenenie, boja proti chudobe a akejkoľvek diskriminácie, je zameraná na investičnú prioritu:

2.1 Investícií do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúr, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné so špecifickým cieľom

Prioritná os 4 – Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie s tematickým cieľom Zachovania a ochrany životného prostredia a podpory efektívneho využívania zdrojov, je zameraná na investičnú prioritu:

4.3 Prijímania opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku so špecifickým cieľom

4.3.1 Zlepšenia environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.

Prioritná os 5 – Miestny rozvoj vedený komunitou s tematickým cieľom sociálneho začlenenia, boja proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii je zameraná na investičnú prioritu:

5.1 Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou so špecifickým cieľom

5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú: všetky VÚC okrem BSK.

Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020

Podopatrenie 7.4 – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania

miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry so zameraním sa na:

- vytváranie podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/ modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov,
- zvýšenie bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov),
- vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod.

Podopatrenie 7.5 – Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie so zameraním sa na:

- investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.,
- investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.,
- budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhlídkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.

Podopatrenie 16.3 – Spolupráca medzi malými hospodárskymi subjektmi pri organizácii spoločných pracovných procesov a spoločnom využívaní zariadení a zdrojov a pri rozvoji služieb v oblasti cestovného ruchu a ich uvádzania na trh so zameraním sa na spoluprácu medzi malými hospodárskymi subjektmi v odvetví poľnohospodárstva, potravinovom reťazci, sektore lesného hospodárstva a v sektore cestovného ruchu pri organizácii spoločných pracovných procesov, spoločnom využívaní zariadení a zdrojov a pri rozvoji služieb a marketingu v oblasti cestovného ruchu. Cieľom je prostredníctvom spolupráce zvýšiť efektivitu vykonávaných činností.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú: všetky VÚC.

4.2 Operačné programy cieľa Európskej územnej spolupráce a nadnárodnej spolupráce v kontexte podpory rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky

Operačné programy Európskej územnej spolupráce a nadnárodnej spolupráce sú výsledkom spoločného úsilia zúčastnených krajín s cieľom umožniť financovanie aktivít, ktoré povedú k intenzívnejšej spolupráci medzi regiónmi so spoločnou medzištátnou hranicu. Operačné programy sú doplnkom k hlavným európskym programom, napr. Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020, resp. programom implementovaných v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti. Programy vytvárajú priestor pre investície na zlepšenie technického stavu prírodných a kultúrnych pamiatok, zlepšenie prístupu k prírodným a kultúrnym pamiatkam, napr. označenie, zvýšenie ochrany a starostlivosti o ohrozené druhy zvierat, ako aj rozvoj vybraných prvkov zelenej infraštruktúry. Jednou z plánovaných aktivít je aj lepšie prepojenie infraštruktúry. Prepojenie môže byť vďaka výstavbe nových a skvalitneniu existujúcich cestných hraničných prechodov, ktoré nebudú ovplyvňované povodňami, pričom by sa zohľadnila ekologická citlivosť danej oblasti. Vytvorený je priestor na podporu a lepšiu

dostupnosť a zvýšenú dopravnú bezpečnosť chodcov i cyklistov.

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg V-A		
Česká republika - Slovenská republika (€)		106 046 429
z toho	Európsky fond regionálneho rozvoja	90 139 463
	Národné spolufinancovanie	15 906 966
Rakúska republika - Slovenská republika (€)		89 285 509
z toho	Európsky fond regionálneho rozvoja	75 892 681
	Národné spolufinancovanie	13 392 828
Poľská republika - Slovenská republika (€)		182 339 676
z toho	Európsky fond regionálneho rozvoja	154 988 723
	Národné spolufinancovanie	27 350 953
Maďarsko - Slovenská republika (€)		183 304 694
z toho	Európsky fond regionálneho rozvoja	155 808 987
	Národné spolufinancovanie	27 495 707

Zdroj: vlastné spracovanie z Partnerskej dohody 2014-2020

Operačný program Česká republika - Slovenská republika

Prioritná os 2.1 - Zvýšenie atraktívnosti kultúrneho a prírodného dedičstva pre obyvateľov a návštevníkov cezhraničného regiónu s tematickým cieľom ochrany životného prostredia a podpory efektívneho využívania zdrojov v rámci aktivity špecifických cieľov je zameraná na plánovanie, prípravu a budovanie cyklistických ciest a turistických chodníkov s dôrazom na zlepšenie prepojenia kultúrne a prírodne významných lokalít v cezhraničnom regióne.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú na slovenskej strane Trnavský, Trenčiansky a Žilinský samosprávny kraj a na českej strane Jihomoravský, Zlínsky a Moravskosliezsky kraj.

Operačný program Rakúska republika - Slovenská republika

Prioritná os 2 – Podpora prírodného a kultúrneho dedičstva a biodiverzity - je zameraná na špecifický cieľ

2.1 Podporovania zhodnotenia prírodného a kultúrneho dedičstva s tematickým cieľom Posilňovania spoločného prístupu k zhodnoteniu prírodného a kultúrneho dedičstva udržateľným spôsobom s cieľom ďalej rozvíjať programovú oblasť ako atraktívnu turistickú destináciu.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú na slovenskej strane Bratislavský a Trnavský samosprávny kraj a na rakúskej strane severné a stredné Burgenlandsko (NUTS III), Viedeň a Dolné Rakúsko.

Operačný program Poľská republika - Slovenská republika

Prioritná os 1 - Zintenzívnenie trvalo udržateľného využitia kultúrneho a prírodného dedičstva návštevníkmi a obyvateľmi s cieľom ochrany životného prostredia a podpory efektívneho využívania zdrojov sa aktivitami zameriava na:

(c) vytvorenie a rozvoj cezhraničnej medzisektorovej spolupráce týkajúcej sa dedičstva cezhraničného územia medzi napr. akademickými a kultúrnymi inštitúciami, samosprávnymi orgánmi, sociálnymi partnermi, národnými parkmi a chránenými krajinnými oblasťami, napr. spolupráca medzi inštitúciami a podpora spoločných aktivít zameraných na ochranu

prírodných zdrojov, okrem iného ochrana biodiverzity a pod.,

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú na slovenskej strane Prešovský a Žilinský samosprávny kraj a okres Spišská Nová ves v Košickom samosprávnom kraji a na poľskej strane krosniansky, przemyský, nowosądecký, oswiecimský a bielsky, a pre okres (powiat) Pszczyna v tyskom subregióne, okres (powiat) Rzeszów a mesto Rzeszów v rzeszovskom subregióne, a okres (powiat) Myślenice v krakovskom subregióne.

Operačný program Maďarsko - Slovenská republika

Prioritná os 1 – Príroda a kultúra - je zameraná na zvýšenie atraktívnosti prihraničnej oblasti prostredníctvom zachovania a ochrany životného prostredia a kultúrnych hodnôt s aktivitami:

(a) Návrh cezhraničných akčných plánov na zlepšenie kapitalizovania regiónov kultúrneho a prírodného dedičstva a kombinácia turizmu s propagáciou a ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva (destinačný manažment, spoločné marketingové stratégie, výmena skúseností, vzájomné učenie sa, pilotné aktivity),

(b) Spoločný rozvoj turistických produktov a ponúk, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu a rozvoj cezhraničnej infraštruktúry ekoturizmu.

Oprávnené regióny na čerpanie podpory z EŠIF sú na slovenskej strane Banskobystrický, Bratislavský, Košický, Nitriansky a Trnavský samosprávny kraj a na maďarskej strane mesto Budapešť a župy Győr – Moson – Sopron; Komárom – Esztergom; Pest; Nógrád; Heves; Borsód – Abaúj – Zemplén; Szabolcs – Szatmár – Bereg.

Programy nadnárodnej spolupráce		
Program Interreg Stredná Európa 2020 (€)		298 987 025,44
z toho	Európsky fond regionálneho rozvoja	246 581 112
	Národné spolufinancovanie	52 405 913,44

Zdroj: vlastné spracovanie z Partnerskej dohody 2014-2020

Program Interreg Stredná Európa 2020 (Program Interreg Central Europe 2014 – 2020)

Prioritná os 3 - Spolupráca v oblasti prírodných a kultúrnych zdrojov pre udržateľný rast v Strednej Európe s tematickým cieľom Ochrany životného prostredia a podpory efektívneho využívania zdrojov sa zameriava na Investovanie do aktivít ako udržateľného využívania prírodných zdrojov pre potreby regionálneho rozvoja, inovatívne environmentálne technológie/nástroje, zhodnocovanie kultúrneho dedičstva a potenciálu kreatívneho priemyslu, podporu využívania kultúrneho dedičstva pre regionálny ekonomický rast, riadenie a zlepšenie kvality životného prostredia v mestách, posilnenie kapacity pre environmentálne plánovanie v mestách uplatňuje špecifický cieľ

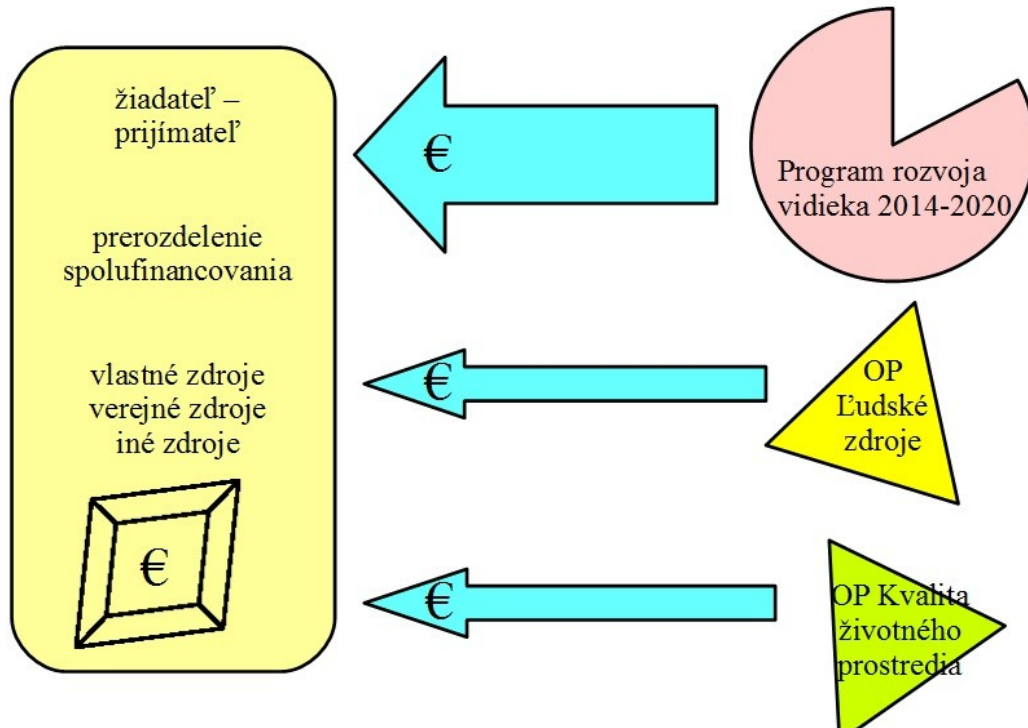
3.2 Zlepšenia kapacity pri udržateľnom využívaní kultúrneho dedičstva a zdrojov, s aktivitami na vypracovanie a implementáciu integrovaných územných rozvojových stratégií a konceptov, ktoré vychádzajú z kultúrneho dedičstva a podporovania udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti, napr. v cestovnom ruchu.

Oprávnené štáty na čerpanie podpory z EŠIF: Rakúsko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Slovenská republika, Slovinsko, južná a východná časť Nemecka, severná časť Talianska a novým členom programu je Chorvátsko.

Investovanie a spájanie zdrojov aj kombináciou operačných programov v rámci EŠIF synergicko-komplementárnym financovaním je možné uskutočniť časť projektu žiadateľa o nenávratný finančný príspevok (NFP) napr. z programu PRV SR 2014-2020, časť z OP Ľudské Zdroje a časť z OP Kvalita životného prostredia pri dodržaní systému spolufinancovania (kofinancovania) vlastnými zdrojmi žiadateľa. Tieto zdroje je možné

kombinovať v súlade s prioritami, ktoré sú definované v Partnerskej dohode SR 2014-2020, ako aj v jednotlivých operačných programoch v rámci cieľa Investovania do rastu zamestnanosti, cieľa Európskej územnej spolupráce a programov nadnárodnej spolupráce v kontexte podpory rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky.

Investovanie a spájanie synergicko-komplementárnym financovaním EŠIF

Zdroj: Vlastné spracovanie.

5. SPÁJANIE A INVESTOVANIE PRE ROZVOJ VIDIECKEJ TURISTIKY A AGROTURISTIKY

Základným predpokladom pre vývoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky je spracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja dediny, menšieho mesta resp. samosprávneho kraja. Tento program môže byť spracovaný ako dokument dlhodobej koordinácie verejných a súkromných aktivít, demografického, ekonomického, sociálneho, kultúrneho a ekologického charakteru na území dediny, v záujme dediny ako celku a v nej žijúcich obyvateľov, miestnych podnikateľov a prichádzajúcich turistov. Hlavným zmyslom programu je organizácia všeobecného rozvoja na báze harmonizácie súkromných záujmov obyvateľov, podnikateľov i návštevníkov a odstraňovanie konkurenčných vzťahov tam, kde konkurencia nie je z hľadiska prosperity, ani z hľadiska dlhodobých záujmov samotných podnikateľov produktívna. Hlavným zmyslom i nástrojom realizácie programu je dobrovoľná spolupráca pri dosahovaní spoločných cieľov rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky. Úlohou sociálno-ekonomického programu by malo byť:

- definovať miestne predpoklady realizácie spoločných záujmov,
- optimalizovať územno-vidiecke a sociálne psychologické podmienky pre rozvoj bývania a podnikania v dedine,
- koordinovať vynakladanie investícií vzhľadom k zámerom a potrebám rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky,

- koordinovať účelnú alokáciu bežných verejných výdajov v záujme vytvárania stabilných podmienok pre bývanie a podnikanie aj vo forme zakladania fariem a farmárskych služieb,
- definovať dlhodobé zámery hospodárskej a sociálnej politiky dediny a v nej vidiecky cestovný ruch
- posilňovať vedomie súvŕžnosti a zodpovednosti za rozvoj vidieka u miestnych obyvateľov a podnikateľov.

Využitie programu možno aplikovať v nasledujúcich oblastiach:

- novelizácia územného plánu dediny a príprava územno-technických podmienok pre sústredený rozvoj malého a stredného podnikania
- rozpracovanie konkrétnych podnikateľských zámerov so zameraním sa na vidiecku turistiku a agroturistiku a vytváranie fariem i farmárskych služieb
- stratégia marketingovej, informačnej a propagačnej činnosti.

Program by mal definovať v dialógu s miestnym obyvateľstvom a podnikateľmi ciele rozvoja dediny a stanoviť projekty verejného a súkromného sektoru. Za týmto účelom je žiadúce vytvoriť vhodné organizačné, materiálne a personálne prostredie pre profesionálnu a permanentnú podpornú činnosť.

Dediny z hľadiska rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky zohrávajú zväčša rolu aktivizátora a koordinátora rozvoja. Dediny sa môžu na rozvoji vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky podieľať svojou priamou účasťou, resp. nasmerovaním, naštartovaním a ponechaním si možnosti koordinácie, pričom ďalšie aktivity ponechávajú podnikateľským a nepodnikateľským subjektom. Nemožno však pripustiť chaotický vývoj agroturistiky alebo vidieckeho cestovného ruchu, pretože vzniká príčinnosť konfliktov, ktoré vedú k zníženiu dynamiky rozvoja dediny a v konečnom dôsledku aj k zníženiu záujmu turistov. Dôležitou úlohou miestnej územnej samosprávy a príslušne kompetentných inštitúcií, napr. oblastné organizácie cestovného ruchu, je marketing, propagácia a popularizácia vidieckeho cestovného ruchu všetkými dostupnými prostriedkami (informačné centrá, propagačné materiály, výstavy a semináre k cestovnému ruchu na vidieku a pod.).

5.1 Aktivizácia rozvoja cestovného ruchu v miestnej územnej samospráve

Rozvoj cestovného ruchu nie je možný bez vysokej úrovne kvality a sortimentu poskytovaných služieb, štátnej a komerčnej propagácie, zodpovedajúcich investícií, ľudských zdrojov, legislatívnych i ekonomických opatrení a týmto potrebám zodpovedajúcej organizačnej štruktúre. Svoju nezastupiteľnú úlohu v tejto oblasti zohráva aj miesta územná samospráva. Poznatky v rámci Európy naznačujú, že podpora cestovného ruchu závisí od celkovej politiky a naväzujúci prístup k cestovnému ruchu.

Nie všetky inštitúcie majú rovnakú možnosť priamo profitovať z cestovného ruchu a závisí to od geografickej polohy, prírodných zdrojov i ekonomickej základne. Ak si dedina alebo mesto želá, aby cestovný ruch hral významnejšiu úlohu v ich hospodárstve a zároveň má základné predpoklady pre jeho rozvoj, musí začať toto odvetvie rozvíjať. Dedina alebo mesto môže aktivizovať občanov a podnikateľské subjekty na rozvoj miestneho cestovného ruchu. Vzhľadom na potrebu širokej ponuky atraktivít za rôzneho počasia a v rôznych ročných obdobiach je vhodné spájať aktivity viacerých dedín a miest.

Rozvoj cestovného ruchu je vhodné orientovať aj na mestá a dediny, ktoré majú vybudované, resp. potrebujú dobudovať kapacity pre cestovný ruch. To môže byť prvým krokom k vybudovaniu silného odvetvia cestovného ruchu a predmetom spolupráce organizácií zaoberajúcich sa cestovným ruchom. Stratégia rozvoja cestovného ruchu si vyžaduje aktívnu spoluprácu všetkých dedín, miest a podnikateľských subjektov v

príslušnej turistickej oblasti. Je to veľmi dôležité, pretože stredná Európa oplýva turistickými atrakciami, ktoré si vzájomne konkurujú v boji o turistov a finančné prostriedky plynúce z cestovného ruchu. Spolupráca môže mať rôzne formy: napr. spojiť prostriedky na základnú i technickú infraštruktúru, marketing, podieľať sa na spoločných marketingových stratégiách, spolupracovať pri skvalitňovaní cestnej siete, telekomunikácií a iných špecifik, podporujúcich rozvoj cestovného ruchu.

Rozvoj cestovného ruchu nemožno realizovať bez propagácie, realizovanej najmä turistickými informačnými kancelárkami (TIK). Turistická informačná kancelária je obvykle prvou zastávkou turistov v neznámom meste a dedine, poskytuje im informácie, odpovedá na ich otázky a popularizuje danosti pre cestovný ruch. Vhodne umiestnené turistické informačné centrum (TIC) zabezpečuje, aby návštevníci neprešli cez mesto alebo dedinu bez povšimnutia, aby sa tu zastavili najesť, kúpili si suveníry, prípadne tu prenocovali a prezreli si krásy územia slovenských regiónov, miest a dedín.

Mikroregióny a regióny cestovného ruchu potrebujú dôkladnejšiu a ucelenejšiu propagáciu a popularizáciu cestovného ruchu, dobudovanie technickej i sociálnej vybavenosti, kultúrne zázemie, bohatý kultúrno-spoločenský program a napokon také množstvo turistov, aby cestovný ruch prinášal finančný ošoh podnikateľom v cestovnom ruchu, mestám, dedinám a regiónom, ako aj občanom tým, že budú vytvorené pracovné príležitosti. Optimistický pohľad na základe bilancovania cestovného ruchu neposkytuje dobrý obraz a vývoj smerom k racionálnemu a efektívnemu využívaniu tohto progresívneho odvetvia prebieha pomaly a s nežiadúcimi výkyvmi.

Mestá, dediny a regióny pri úvahách o podpore a rozvoji cestovného ruchu zohľadňujú viacero dokumentov. V územnom plánovaní rešpektujú záväznú časť územných plánov samosprávnych krajov a vlastné územné plány. Je optimálne, ak spracovanie územno-plánovacej dokumentácie je zhotovované v súčinnosti s programom rozvoja dediny, resp. samosprávneho kraja. Participácia obyvateľstva na tomto dokumente je kľúčom k jeho k reálnemu fungovaniu a k zavedeniu želaných zmien. Rozvojové programy aj z hľadiska podpory a rozvoja cestovného ruchu môžu byť spracované pre jednotlivé sídla, združenia obcí, mikroregióny alebo regióny.

Vzhľad dediny alebo mesta je jedným z najvýznamnejších faktorov, ktoré ovplyvňujú dojem turistu. Udržiavané fasády obchodov, podnikov a iných budov, ulice bez odpadkov, čisté chodníky, upravené záhrady a parky vyvolávajú už pri prvom kontakte v turistovi príjemný pocit, ktorý ho môže povzbudiť k predĺženiu pobytu, ako aj k opakovaným návštevám. Navyše turista môže odporučiť návštevu dediny, mesta alebo regiónu cestovného ruchu svojim príbuzným, priateľom a známym. Toto je najlacnejšia a veľmi účinná reklama, na ktorú sa oplatí vynaložiť úsilie. Mnoho územno samosprávnych (miestnych, resp. regionálnych) a podnikateľských subjektov už zistilo, že udržiavanie a zlepšovanie vzhľadu nielen uspokojovalo turistov, ale posilnilo aj hrdosť miestnych obyvateľov.

Dôležitým nástrojom pre dediny a mestá sú miestne dane a poplatky. Tento vzťah je dvojstranný, mestá a dediny môžu vytvárať podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, avšak môžu z neho niečo aj získať. Celkový objektivizovaný objem finančných prostriedkov môže byť – paradoxne – sprevádzaný aj vážnymi problémami v niektorých kategóriách dedín. Výsledok bude závisieť od vnútorného prerozdelenia systému. Nesprávne nastavený mechanizmus nebude tlakom na efektívnosť, ale na likvidáciu miest a dedín orientovaných na rozvoj cestovného ruchu. Na druhej strane, mestá a dediny môžu veľa urobiť spolupracou s verejným a súkromným sektorom. Partnerským zacielením na rozvoj cestovného ruchu môžu nastať zmeny vo zvýšenej prezentácii a popularizácii miest a dedín na Slovensku ako významného faktora hospodárskeho rozvoja.

5.2 Možnosti realizácie projektov verejno súkromných partnerstiev

Budovanie a prevádzka infraštruktúry je tradične zabezpečovaná predovšetkým verejným sektorom, pričom priestor pre súkromných investorov je v tejto oblasti zatiaľ limitovaný. V poslednom období sa situácia vo viacerých členských štátoch EÚ výrazne mení a výhody súkromného sektora sa čoraz častejšie začínajú využívať aj pri budovaní a prevádzke infraštruktúry.

Forma verejno-súkromného partnerstva (ďalej len PPP = Public Private Partnerships) poskytuje nové možnosti budovaniu infraštruktúry alebo iných investícií vo verejnom záujme, s využitím súkromných zdrojov financovania za súčasného zvýšenia efektívnosti z pohľadu verejnej správy. PPP znamená zmenu myslenia. Verejný sektor, ktorý je zvyknutý obstarávať aktíva, sa v tomto prípade musí zamerať na to podstatné, čím je služba, ktorá je výsledkom používania týchto aktív. Kým pri tradičnej výstavbe diaľnic verejný sektor samostatne nakupuje projekt, následne výstavbu a nakoniec techniku na údržbu ciest, pri PPP si objednáva len jediné – prevádzkyschopnú diaľnicu. S využitím potenciálu, ktorý ponúkajú PPP, počíta aj programové vyhlásenie vlády, Stratégia rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010, ale aj dokumenty Európskej komisie, napríklad Lisabonský akčný plán, alebo uskutočňovanie Lisabonskej stratégie.

Najdôležitejšou charakteristickou črtou PPP je, že ide súčasne o významnú investíciu a dlhodobé poskytovanie služieb. Súkromný partner zabezpečuje financovanie a výstavbu investične náročnej infraštruktúry a súčasne ako protihodnotu dostáva právo na prevádzku a poskytovanie služieb prostredníctvom tejto infraštruktúry. Pozornosť bude potrebné venovať aj oblasti majetkových vzťahov vznikajúcich pri realizácii PPP projektov a posudzovaniu jednotlivých projektov z hľadiska pravidiel štátnej pomoci.

Forma PPP dokáže pri optimálnej implementácii zvýšiť efektívnosť verejných služieb. Z dlhodobého hľadiska je preto možné považovať PPP za jeden z perspektívnych spôsobov zvyšovania efektívnosti verejných financií, z krátkodobého a strednodobého hľadiska je však užitočný veľmi opatrný prístup k tomuto novému nástroju. Vzhľadom na súčasný nedostatok skúseností v tejto oblasti je potrebné v prvom rade zrealizovať niekoľko málo pilotných projektov, ktoré budú pod podrobnou pozornosťou štátnej správy aj verejnosti, a až potom rozhodnúť o ďalšom rozširovaní PPP na Slovensku. V každom prípade je potrebné vývoj v tejto oblasti veľmi pozorne monitorovať a v prípade potreby prispôbovať aj legislatívne podmienky aj inštitucionálny rámec.

Charakteristika PPP

Spoločným znakom všetkých PPP je, že súkromný partner preberá na seba významné podnikateľské riziká spojené s daným projektom, t.j. spolupráca medzi verejným a súkromným sektorom s cieľom financovania výstavby, rekonštrukcie, prevádzky a údržby infraštruktúry a poskytovania služieb pomocou tejto infraštruktúry. Spoločným znakom väčšiny definícií PPP sú charakteristiky, ktoré budú kľúčové aj pri posudzovaní jednotlivých projektov na Slovensku:

- súkromný partner zabezpečuje výstavbu a prevádzku diela, napríklad infraštruktúry, a ako protihodnotu poskytuje služby spojené s týmto dielom za platby od jeho používateľov alebo od verejného partnera,
- súkromný partner a verejný sektor si rozdelia jednotlivé riziká, ktoré sú spojené s výstavbou a prevádzkovaním diela,
- pri PPP ide o dlhodobé vzťahy.

Pri projektoch PPP je veľmi dôležité, akým spôsobom sa rozdelia riziká vyplývajúce z projektu medzi súkromný a verejný sektor. Každý projekt má tieto základné riziká: riziko výstavby, dostupnosti a dopytu. Vo väčšine prípadov preberá súkromný investor riziko

výstavby, teda najmä to, že investícia bude realizovaná pri plánovaných nákladoch a v primeranom čase. Podľa toho, ktoré z ostatných dvoch rizík preberá súkromný sektor, rozlišujeme dva základné druhy PPP. Môžu existovať aj kombinácie týchto dvoch druhov PPP.

PPP na báze dopytu

V tejto skupine PPP nesie súkromný partner okrem rizika výstavby aj riziko dopytu, resp. riziko správneho odhadnutia dopytu. Ide o projekty, kde subjekt verejnej správy platí súkromnému partnerovi poplatky v závislosti od počtu zákazníkov užívajúcich danú infraštruktúru, resp. zákazníci platia priamo súkromnému partnerovi.

PPP na báze dostupnosti

Pri tomto druhu PPP nesie súkromný partner okrem rizika výstavby aj riziko dostupnosti. Používa sa najmä v prípadoch, keď predpokladaný počet zákazníkov nebude dostatočný alebo je ťažko odhadnuteľný. Preto subjekt verejnej správy platí nezávisle od počtu užívateľov. Platby sa však zastavujú, resp. obmedzujú, ak infraštruktúra nie je prevádzkyschopná, či nespĺňa stanovené parametre, teda nie je dostupná.

Riziká pre rozpočet verejnej správy

Základnou a nevyhnutnou podmienkou pre to, aby sa akákoľvek investícia realizovala formou PPP, by malo byť to, že takýto prístup musí prinášať zvýšenú efektívnosť pre verejný sektor, ktorá sa často označuje aj ako „hodnota za peniaze“ (value for money) v porovnaní s tradičným obstarávaním diela. To znamená, že daná investícia sa realizuje za nižšie náklady, alebo že pri rovnakých vynaložených nákladoch dostanú daňovníci kvalitnejšie služby.

V nijakom prípade by sa nemalo stať, že jedinou výhodou PPP projektu bude to, že náklady na tento projekt nebudú súčasťou dlhu verejnej správy. Takýto prístup by bol nezodpovedný a znamenal by iba presúvanie výdavkov verejnej správy do budúcnosti. Zmyslom PPP by nikdy nemalo byť riešenie napätého rozpočtu, ale skombinovanie skúsenosti verejného sektora so zabezpečením infraštruktúry a skúsenosti súkromného sektora s využitím invencie, podnikateľského ducha a so zabezpečením finančných prostriedkov, a teda priniesť vyššiu „hodnotu za peniaze“.

Význam PPP ako nástroja na budovanie kapitálovo náročných infraštruktúrnych investícií, sa zvýšil po tom, ako sa ukázalo, že je možné prostredníctvom PPP zabezpečiť investície aj bez zvýšenia dlhu verejnej správy. Za predpokladu splnenia určitých podmienok totiž náklady spojené s vybudovaním infraštruktúry nezvyšujú deficit rozpočtu verejnej správy v čase budovania infraštruktúry. Nemožno však zabúdať na to, že v tomto prípade do deficitu vstupujú splátky za prevádzku tejto infraštruktúry. PPP teda umožňuje znížiť deficit v súčasnosti za cenu zvýšených verejných výdavkov v budúcnosti. To si však vyžaduje nezaťažovanie budúcich generácií vysokým verejným dlhom, či implicitnými záväzkami z penzijných systémov.

Každý PPP projekt je jedinečný z hľadiska rizík spojených s jeho realizáciou a prevádzkou. Pri hodnotení sa samostatne sledujú tieto riziká:

1. Riziko výstavby - predstavuje také udalosti ako oneskorený termín odovzdania stavby, nedosiahnutie platných noriem a štandardov, prekročenie nákladov, technické nedostatky a externé negatívne dosahy. Ak má vláda povinnosť začať uhrádzať pravidelné platby partnerovi bez ohľadu na to, čo stavba spĺňa a v akom je stave, je to dôkaz, že vláda preberá väčšinu rizika výstavby. Vo väčšine prípadov je však v zmluvách uvedené, že v prípade nedodržania štátom predpísaných termínov, harmonogramu, rozpočtu, noriem a dohodnutých špecifikácií, štát nezaplatí dohodnuté platby.
2. Riziko dostupnosti – súvisí s tým, či infraštruktúra alebo služba spĺňa vopred dohodnuté parametre a je prevádzkyschopná. Dôkazom, že verejný sektor nepreberá riziko dostupnosti je to, že jeho periodické platby súkromnému partnerovi sú automaticky a významne (nie len

„kozmeticky“) znížené, ak predmetná infraštruktúra či služba nie je verejnosti dostupná, ako bolo dohodnuté v zmluvách, nefunguje alebo nespĺňa technické, environmentálne či iné normy.

3. Riziko dopytu - predstavuje trhové riziko poklesu záujmu o infraštruktúru alebo službu, napríklad z dôvodu nových trendov na trhu, konkurencie alebo technickej zastaranosti. Menší alebo väčší záujem ovplyvňuje výnosy projektu. Prevzatie rizika dopytu spôsobilo v minulosti ťažkosti mnohým projektom PPP, preto sa mu súkromní partneri snažia vyhnúť, na druhej strane prevzatie aspoň časti tohto rizika zabezpečí väčšiu istotu nezahrnutia financovania takejto infraštruktúry do dlhu verejnej správy.

Princípy, ktoré majú projekty PPP spĺňať

Projekty PPP môžu priniesť podstatný úžitok verejnému aj súkromnému sektoru. Je však známych aj mnoho prípadov, kedy sa projekt skončil veľmi zle pre verejný sektor (napr. diaľnica D47 v Českej republike), ale aj prípadov, kedy investície znamenali obrovské straty pre súkromný sektor, ako napríklad výstavba železničného tunela medzi Veľkou Britániou a Francúzskom. K tomu, aby sa prípady neúspešných PPP projektov neopakovali, je potrebné najmä sa vyvarovať chýb, ktoré sa v minulosti vyskytli. Podstatné je najmä naplnenie uvedených predpokladov:

- odbornosť a správny postup pri príprave PPP,
- dialóg so súkromným sektorom pred začiatkom procesu,
- transparentnosť počas celého procesu,
- dôkladne pripravené zmluvy PPP,
- monitoring počas celej životnosti.

Inštitucionálny rámec PPP

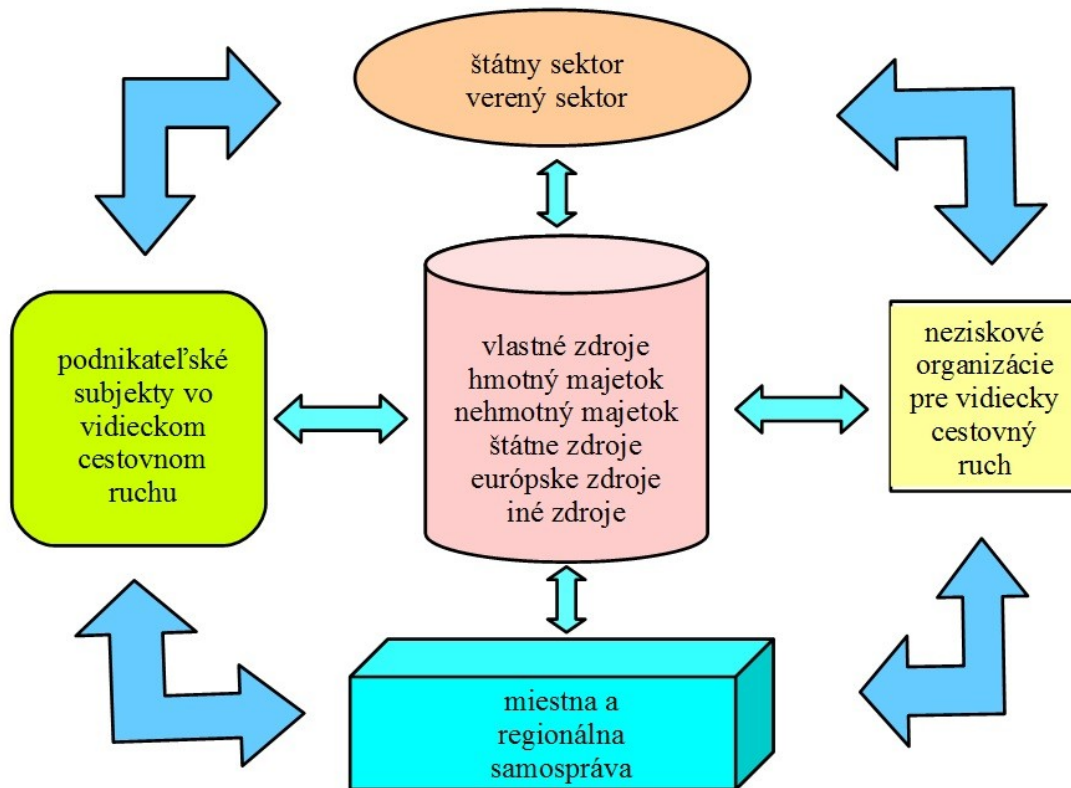
Ministerstvo financií SR (MF SR) zohráva významnú úlohu pri projektoch PPP najmä z hľadiska rizík pre rozpočet verejnej správy. MF SR musí monitorovať PPP, aby sa vyhlo nepríjemným prekvapeniam v oblasti dosahu PPP projektov na deficit rozpočtu verejnej správy a úroveň dlhu verejnej správy. Preto je potrebné, aby každý PPP mal na MF SR schválený dôsledok PPP na dlh verejnej správy, čím sa ex ante získa informácia o vplyve daného PPP na rozpočet verejnej správy. MF SR bude mať za úlohu pripravovať stanovisko k dôsledkom projektu PPP na dlh verejnej správy a monitorovať PPP do konca trvania koncesie. MF SR však nebude schvaľovať jednotlivé projekty a preto nebude ani preberať zodpovednosť za prípravu a realizáciu PPP. Spolupráca v rámci Európskej únie je taktiež dôležitá vo forme udržiavania dialógu s Európskou komisiou a inštitúciami ako EIB a EBRD a všade tam, kde sa to bude považovať za užitočné, je vhodné ich zapojiť do prípravy projektu. Európska komisia oficiálne deklaruje „záujem na podpore a rozvoji PPP v rámci štruktúr ňou poskytovaných grantov“. Tiež vyjadrila svoju ochotu pomôcť v rozvoji a realizácii projektov PPP. Úspešné využitie fondov EÚ vyžaduje včasné konzultácie s Európskou komisiou, ktorá kvôli potrebe dôsledného preskúmania použitia jej fondov musí vykonať dôkladnú analýzu navrhovaných projektov PPP, aby sa zaistila objektivita.

Potenciálne PPP

Na úrovni územnej samosprávy je možné využitie PPP napr. v nasledovných oblastiach: miestne cesty, osvetlenie ulíc, mestská hromadná doprava, zásobovanie pitnou vodou, odvádzanie a čistenie mestských odpadových vôd, oblasť odpadového hospodárstva, centralizované zásobovanie teplom, či rozvoj turistickej infraštruktúry. V skutočnosti má Slovensko výhodu v tom, že pred realizáciou projektov je možnosť učiť sa z úspechov a skúseností iných krajín. V krajinách Európskej únie (EÚ) je bežné, že príprava projektov PPP trvá od 18 do 24 mesiacov, kým sa vôbec začne akákoľvek výstavba. Bez ohľadu na to či financovanie je verejné alebo súkromné sa od veľkých projektov vyžaduje, aby prešli procesom intenzívnej prípravy, po ktorom nasleduje verejná súťaž v súlade s požiadavkami

smerníc EÚ o verejnom obstarávaní a v súčinnosti so všeobecne záväznými právnymi predpismi Slovenskej republiky.

Investovanie a spájanie pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu

Zdroj: Vlastné spracovanie v zmysle téz zo 7. Európskeho samitu regiónov a miest

Siedmy Európsky samit regiónov a miest sa v Bratislave konal v dňoch 8.-9. júla 2017. Bol jedným z hlavných podujatí počas slovenského predsedníctva v Rade EÚ a organizoval ho Európsky výbor regiónov. Na Európskych samitoch regiónov a miest sa dvojročne schádzajú politici zo všetkých úrovní správy v Európe – miestnej, regionálnej, národnej i európskej – spolu s expertmi a zainteresovanými stranami diskutujú o politických opatreniach, ktoré ovplyvňujú každodenný život a podnikanie vo všetkých regiónoch. „EÚ momentálne potrebuje energiu z tej najspodnejšej úrovne, a to z dedín, miest a regiónov. Tie totiž môžu prispieť k rozvoju blaha občanov a investícií“, povedal Markku Markkula, predseda Európskeho výboru regiónov na tlačovej konferencii 7. Európskeho samitu regiónov a miest v Bratislave. Potreba investícií a aj lepších cezhraničných spojení v krajinách EÚ je dôležitá so zameraním sa na:

- využiť na maximum strategický investičný balík EÚ (300 mld. € do roku 2020),
- ponúknuť investorom kvalitné projekty tak, aby umožnili vidieku, mestám a regiónom stať sa inteligentnými a formovať politiky, ktoré budú udržateľné,
- zjednodušiť čerpanie eurofondov,
- dostať najmodernejšie technológie priamo na naše územie,
- spoločne riešiť problémy, ktoré sa týkajú napr. výstavby bytov, mobility, ochrany životného prostredia, tvorby pracovných miest, nárastu extrémizmu či migrácii,
- Európsky výbor regiónov podporuje víziu budúcnosti Európy založenú na posilnení investícií na podporu súdržnosti, udržateľného rastu a tvorby pracovných miest na vidieku, v mestách a regiónoch.

Téma 7. Európskeho samitu regiónov a miest „Investovať a spájať“ vyzdvihla potreby investícií, vzájomného spájania subjektov a lepších cezhraničných spojení z dôvodu uvoľnenia potenciálu rastu, ktorý ponúka bohatá rôznorodosť európskych regiónov.

6. POPULARIZÁCIA VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A AGROTURISTIKY

Spoznávanie vlastného rozvojového potenciálu nemusí byť až také zložité ako sa na prvý pohľad môže zdať. Najjednoduchším spôsobom je „poobzerat“ sa okolo seba a porozmýšľať nad otázkou, ako využiť to čo obec má k dispozícii v súčasnosti. Obrazne povedané treba nazrieť pod každý kameň v dedine či sa pod ním neskrýva príležitosť pre rozvoj, ktorú by bolo možné využiť. Naplnenie koncepčných rámcov pre územné programovanie aj na úrovni EÚ bude viesť k úspešným výsledkom iba vtedy, ak celá skupina územných úrovní (európska, národná, regionálna, miestna) bude prepojená a koordinovaná podľa podobných, jednoduchých a transparentných pravidiel. Charakter týchto rámcov by mal stelesňovať duch európskeho integračného projektu, t.j. reprezentovať oveľa viac ako administratívne postupy.

6.1 Marketingová stratégia rozvoja vidieckeho cestovného ruchu

Marketingová stratégia na miestnej úrovni by mala byť prienikom názorov obyvateľov, návštevníkov a zúčastnených subjektov cestovného ruchu tak, aby vyjadrovala prítiahľivé, bezpečné a zdravé prostredie; vhodnú vybavenosť; že obyvatelia, turisti a podniky sa nesnažia odísť, avšak skôr do nej prichádzajú; poskytuje slušné ubytovanie a slušný zárobok; umožňuje priestor na rozvoj podnikania; je vybavená dobrou základnou infraštruktúrou a cestnými komunikáciami; je kultúrna; rozvíja miestny a regionálny cestovný ruch.

Podstatným súborom taktických nástrojov na miestnej úrovni pri dodržiavaní princípu subsidiarity s regionálnou samosprávou je aj marketingový mix pre hlavný druh, resp. produktovú skupinu: vidiecky cestovný ruch a agroturistika. Zložitosť produktu tvorí súbor hmotných i nehmotných produktov a je príčinou rozšírenia štyroch nástrojov marketingového mixu, t.j. produkt, miesto, cena, propagácia, o ďalšie štyri, t.j. ľudia, materiálne prostredie, procesy a v neposlednom rade aj partnerstvo, ktoré zaručuje spoluprácu subjektov na spoločnej tvorbe produktu v miestnej územnej samospráve. Mnohé služby, ktoré dediny poskytujú a ktoré predstavujú ich ponuku sa poskytujú tak, ako to umožňujú ich vlastnosti a danosti geografického územia v súčinnosti s relevantnými zákonmi, napr. zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, zákon o majetku obce, tzv. malý kompetenčný zákon, zákon obecnom zriadení, zákon o rozpočtových pravidlách a pod. To znamená, že určité prvky marketingového mixu čiastočne strácajú na význame. Prostredníctvom marketingového mixu sa môžu ponúkať produkty cestovného ruchu obyvateľom, turistom, súkromnému sektoru, neziskovým organizáciám, zahraničným subjektom a pod. Bez spracovania správneho definovania produktu marketingového mixu cestovného ruchu a jeho účinnej propagácie a popularizácie nie je možné dosiahnuť marketingovú stratégiu rozvoja vidieckeho cestovného ruchu tak, aby aj subjekt v miestnej alebo regionálnej samospráve mohol mať vplyv na implementáciu Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2020 v oblasti cestovného ruchu.

Cieľom marketingovej stratégie by malo byť vytvorenie možností „predať“ dedinu, jej častí, resp. jednotlivé miesta zodpovedajúce príslušným trhovým segmentom cestovného ruchu. Bez vysokého zadĺženia na rôzne aktivity zamerané na ich hlavné funkcie bude možné

rozvíjať aj podstatnú úlohu dediny pri výkone samosprávnych funkcií, ktorou je starostlivosť o všestranný rozvoj územia a potreby obyvateľov. Bez evidencie prostredníctvom informačných a komunikačných technológií a poznania základných údajov činností vo vidieckom cestovnom ruchu nebude možné kvalitatívne vytvárať a zostavovať miestnu, regionálnu a štátnu marketingovú evidenciu o strategickom rozvoji cestovného ruchu. Marketing územia, resp. „city marketing“ je najúčinnnejšie vytváraný a vykonávaný z miestnej úrovne, pričom miestna územná samospráva najlepšie pozná potreby, vlastnosti, silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia príslušného územia a krajinného usporiadania.

Obnovu a rozvoj vidieckeho priestoru neovplyvňujú len dediny. Obnova vidieckeho priestoru je závislá od štátu, miest a dedín, samosprávnych krajov, vedecko-výskumnej i podnikateľskej sféry. Iba tak sa dosiahne želaný efekt, ktorým je zlepšovanie kvality života vo vidieckom priestore a jeho trvalo udržateľný rozvoj na Slovensku. Či už ide o ekonomický, prírodný alebo kultúrny potenciál, potrebné je pre dedinu, aby mala prehľad o svojich možnostiach rozvoja. Je potrebné aby mala zmapované všetky potenciály a aby ich využila najlepším možným spôsobom v prospech svojho rozvoja. Len zvyšovaním kvality života obyvateľov vo vidieckych oblastiach a zabezpečovaním istôt do budúcnosti sa dá zmierniť súčasný stav vyľudňovania mnohých vidieckych oblastí a vymieranie mnohých malých a koncových dedín na Slovensku. Veľký význam v tomto smere má aj účinná a efektívna propagácia, masmediálna politika a práca s verejnosťou v spolupráci s územnou samosprávou a organizáciami zaoberajúcimi sa rozvojom vidieka na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni v členských štátoch Európskej únie.

6.2 Informačný systém vidieckeho cestovného ruchu

Národný portál cestovného ruchu slovakia.travel "Slovakia.travel" je oficiálny centrálny propagačno-informačný systém cestovného ruchu Slovenska na internete, ktorého úlohou je propagovať Slovensko ako destináciu cestovného ruchu. Projekt bol zrealizovaný v rámci opatrenia 2.3 Sektorového operačného programu Priemysel a služby pre Slovenskú agentúru pre cestovný ruch. Hlavným poslaním a prioritou tohto portálu je poskytovanie informácií a motivácia účastníkov cestovného ruchu. Portál je vstupnou bránou, ktorá vedie k informáciám, kontaktom, mapám, produktovým balíkom, fotografiám a pod. a systém, ktorý poskytuje komplexné, rýchle a vyčerpávajúce informácie o atraktívnych miestach, možnostiach ubytovania, podujatiach cestovného ruchu a pod. uskutočňovaných na Slovensku. Má slúžiť širokej domácej i zahraničnej verejnosti, odbornej verejnosti zo štátneho i súkromného sektora (SACR, TIK, VÚC, ZMOS, mestá/dediny, podnikateľské subjekty, profesijné organizácie a združenia pôsobiace v cestovnom ruchu).

Hlavné charakteristiky Slovakia.travel

- Celoslovenské pokrytie všetkých dôležitých tém cestovného ruchu
- Informácie dostupné z jedného miesta
- Kvalita a spôsob zobrazenia článkov
- Geografický subsystém
 - prepojenie textových informácií s interaktívnymi mapami
 - základný route-planner na území Slovenska
 - interaktívna automapa Slovenska, mapy všetkých miest a turistické mapy
 - vyhľadávanie miest, dedín
- Regionalizácia informácií podľa
 - krajov a okresov
 - turistických regiónov

- Parametrické vyhľadávače
- Priestor pre zverejňovanie a vyhľadávanie produktov cestovného ruchu
- Prepojenie katalógu fotografií s textovými informáciami
- Prístup k informáciám aj katalógovou formou
- Zavedený interný rating pre najvýznamnejšie tematiky

Význam a prínosy portálu

- možnosť sústrediť marketing a propagáciu Slovenska pod jednu značku,
- integrácia a jednotná prezentácia informácií o cestovnom ruchu,
- prepojenie na medzinárodný (európsky) portál cestovného ruchu,
- prepojenie na domáce portály štátneho a verejného sektora,
- prístup k aktuálnym informáciám z jedného miesta (pre každého individuálneho záujemcu doma a v zahraničí, ako aj pre profesionálnych záujemcov z verejného a privátneho sektora),
- vstupná brána a zastrešujúci systém pre prístup k ďalším informáciám (existujúce systémy, existujúce webstránky subjektov),
- dostupná propagácia produktov, služieb a subjektov cestovného ruchu,
- marketingový prieskum návštevnosti portálu (krajina, záujem...),
- podpora odbytu produktov a služieb cestovného ruchu,
- dostupná a relatívne rýchla a lacná propagácia produktov a subjektov cestovného ruchu (základné vstupy a zverejňovanie údajov sú bezplatné),
- propagácia nad rámec základného rozsahu,
- prístup k informáciám o aktuálnom dianí v cestovnom ruchu na Slovensku (novinky, aktuálne podujatia, newsletter – registrácia),
- podpora vzájomnej spolupráce v oblasti tvorby obsahu a konkrétnej ponuky, pre podnikateľské subjekty, združenia cestovného ruchu a inštitúcie verejnej správy,
- zvýšenie návštevnosti regiónov, miest a dedín na Slovensku,
- obohatenie spektra služieb cestovného ruchu o elektronické informačné nástroje,
- zvyšovanie ekonomických, sociálnych a kultúrno-spoločenských prínosov z cestovného ruchu,
- zvýšenie príjmov z cestovného ruchu.

Prečo internetová adresa www.slovakia.travel?

Portál www.slovakia.travel má koncovku .travel – špeciálny typ internetovej domény, ktorá charakterizuje spojenie s cestovným ruchom. Táto koncovka je vyhradená pre celý svet na oficiálnu prezentáciu jednotlivých krajín ako destinácií cestovného ruchu. Spoločná filozofia prezentovania s koncovkou „travel“ vzišla z dielne Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO). Názov portálu Slovakia.travel združuje v sebe názov krajiny, napovie o aké odvetvie sa jedná a je to zároveň názov domény a súčasťou internetovej adresy.

Možnosti prezentácie na portáli Slovakia.travel

Portál umožňuje prezentáciu subjektov cestovného ruchu v základnom rozsahu bezplatne. Subjektom ponúka aj rozšírenú formu prezentácie (rozšírený obsah, PR články, platená priorita, bannery), ktorá však môže byť spoplatňovaná. Spoplatnenie striktné vychádza z biznis modelu. Všetky príjmy sú použité výlučne na prevádzku, rozširovanie obsahu, ďalšie jazykové mutácie, pridávanie funkcionalít a iné vylepšenia portálu. Požiadavkou zverejnenia prezentácie jednotlivých záujemcov na portáli Slovakia.travel je ich spolupráca pri jeho neskoršej pravidelnej aktualizácii.

Oblastné a krajské organizácie cestovného ruchu takisto vhodnou formou uskutočňujú reklamu, prezentáciu, propagáciu a popularizáciu vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky v územiach regiónov cestovného ruchu. K tomu je vhodné ešte dodať, že svojimi

popularizačnými aktivitami sa zapájajú aj turistické informačné kancelárie a neziskové mimovládne organizácie pôsobiace vo vidieckom priestore využívajúc najmodernejšie systémy digitalizovanej komunikácie, propagácie a popularizácie.

Informačné systémy a spájanie prostredníctvom digitalizácie

Zdroj: Vlastné spracovanie

7. VÝCHOVA SO ZAMERANÍM SA NA POZITÍVNY VÝVOJ VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU

Podstatným cieľom pestovania vzťahu k vidieckemu cestovnému ruchu je realizovať organizačné, vecné, personálne i inštitucionálne zabezpečenie, obsahovú náplň, ako aj základné nástroje uplatňovania výchovy miestneho obyvateľstva k cestovnému ruchu ako prvku predstavujúceho pozitívny vplyv na celkový vývoj regiónu cestovného ruchu. Rozvojom možno dosiahnuť rast ekonomického potenciálu dediny, mesta i regiónu, rast ekonomickej výkonnosti a efektivity využitia disponibilných zdrojov v podmienkach udržateľného rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, zvyšovanie konkurencieschopnosti a životnej úrovne ľudí, prispievajúci k sociálnemu a ekonomickému rozvoju dediny, mesta, regiónu i krajiny. Vytvorenie komplexného systému výchovy k vidieckemu cestovnému ruchu je vhodné realizovať na úrovniach:

A. Národnej - V príprave personálu - školskej a mimoškolskej - posilniť výchovu týkajúcu sa vzťahu a priameho kontaktu s turistom. Javí sa preto potreba zosúladenia vysokoškolskej a špecializovanej stredoškolskej výchovy s potrebami trhu cestovného ruchu. Takisto Slovenský systém kvality služieb vychádza v ústrety vyškolenia odborníkov, školiteľov/regionálnych koordinátorov s ponukou na certifikáciu kvality ich služieb. V prípade záujmu subjektov v

cestovnom ruchu budú odborne ich sprevádzať procesom certifikovania. Podľa novovytvorených Štandardov kvality je možné získať certifikát v službách, ako sú: ubytovanie, gastronómia, sprievodcovské služby a pod.. Od 1. júla 2016 je uvedená do prevádzky webová stránka www.systemkvalitycr.sk kde sú sprístupnené potrebné informácie a aktuálny zoznam subjektov, ktoré certifikát kvality už získali. Systém je inovatívny a dobrovoľný nástroj určený inštitúciám pôsobiacich v cestovnom ruchu, schopný systematicky pomáhať pri zvyšovaní kvality služieb, získavaní odborných znalostí a zvyšovaní konkurencieschopnosti.

B. Regionálnej - spoluprácou s vyššími územnými celkami (samosprávnymi krajmi), miestnou územnou samosprávou a ostatnými inštitúciami (napr. krajské organizácie cestovného ruchu) pôsobiacimi v oblasti cestovného ruchu vytvárať podmienky na vzdelávanie a poznávanie atraktivít prírodných, historických, kultúrnych a iných daností predmetného regiónu cestovného ruchu. Prostredníctvom vzdelávacích organizácií pôsobiť na ľudí a vysvetľovať možnosti a prínosy vidieckeho cestovného ruchu, ako aj poskytovať návody, ako jeho rozvoj na regionálnej i miestnej úrovni podporovať.

C. Miestnej – za účasti miest a obcí, inštitúcií cestovného ruchu (napr. oblastné organizácie cestovného ruchu), organizácií verejného sektora a ďalších profesijných organizácií zaoberajúcich sa vývojom vidieckeho cestovného ruchu pestovať pozitívny vzťah k cestovnému ruchu i turistom, ako jeden zo zdrojov prosperity, napĺňania hospodárskeho a sociálneho rozvoja predmetného územia v produktovej skupine vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky, ako aj plnenia prioritnej úlohy hospodárskej politiky Slovenska.

8. VÍZIA VÝVOJA VIDIECKEHO CESTOVNÉHO RUCHU A AGROTURISTIKY DO ROKU 2020

Výrobná ekologická multifunkčnosť poľnohospodárstva a lesníctva celkový problém trvalej udržateľnosti pôdy – územia (krajiny) nevyriešia, hoci majú na jeho riešení významný podiel. Trvalo udržateľné využívanie pôdy – krajiny a ochrany územia možno definovať ako priestorovú (miestnu alebo regionálnu) a časovú harmonizáciu všetkých hlavných spôsobov využitia pôdy – krajiny s minimalizovaním ireverzibilných efektov. Preto do aktivity treba povolať aj problematiku vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky so zohľadnením hlavných úloh (funkcií) pôdy – územia podľa odporúčania Rady EÚ:

1. Výroba biomasy v poľnohospodárstve a lesníctve.
2. Filtrácia, pufrácia a transformačné aktivity medzi atmosférou, podzemnými vodami a rastlinným krytom, ochrana environmentu a osobne ľudí prostredníctvom protektovania potravinového reťazca a zásob pitnej vody.
3. Pôda udržiava ekologický a genetický potenciál živých organizmov (biodiverzita druhov).
4. Pôda poskytuje priestor pre technické, priemyselné a socio-ekonomické štruktúry a ich rozvoj (pre stavebníctvo, budovy, dopravný systém, športové a rekreačné ustanovizne, priemysel a pod.).
5. Pôda je zdrojom surovín a slúži aj ako rezerva vody a energie.
6. Pôda je kultúrnym dedičstvom, formuje základnú časť krajiny (jej vzhľad), v ktorej žijeme, udržujeme paleontologické a archeologické bohatstvo vysokej hodnoty pre poznanie histórie Zeme a ľudstva.

Údaje, ktoré má k dispozícii Európsky zväz vidieckeho cestovného ruchu (Eurogites), poskytujú, že priemerný ročný rast za obdobie posledných 10-15 rokov v dopyte ako aj ponuke bol približne na úrovni 10-15%, čo je oveľa vyššia hodnota ako napr. pre rast cestovného ruchu v Európe, ktorý bol v sledovanom období na úrovni cca 4-5%. Veľký podiel

na priaznivom vývoji má nárast kapacít v krajinách, ktoré sa prednedávnom začali orientovať na ponuku vo vidieckom cestovnom ruchu. V krajinách ako napr. Španielsko, sa každé tri roky ubytovacia kapacita zdvojnásobuje, čo spôsobuje prechodný previs ponuky nad dopytom. V krajinách, v ktorých je vidiecky cestovný ruch rozvíjaný už dlhodobo, rozvoj je oveľa nižší. V týchto krajinách silná konkurencia núti podnikateľov k neustálemu zdokonaľovaniu, inováciám a špecializácii v ponuke služieb.

V Európe predstavuje podiel vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky na cestovnom ruchu krajiny rôzne hodnoty, t.j. v rozmedzí od 2% do 40% v závislosti od krajiny. Stredná hodnota dosahuje úroveň 25% podielu ubytovacej kapacity vo vidieckych oblastiach na celkovej ubytovacej kapacite krajiny. Európsky vidiecky cestovný ruch je založený predovšetkým na domácom trhu, resp. hlavnými trhmi sú susedné štáty. Dostupné údaje o cieľových skupinách turistov a obsadenosti kapacity dokumentujú nasledovné údaje:

- 95% turistov je domácich (prichádza z rovnakej krajiny).
- 80% turistov má trvalé bydlisko vzdialené menej ako tri hodiny cesty, čo je príčinou krátkodobých pobytov,
- priemerné ročné obsadenie kapacít je na úrovni 20% - 25%, ale môže byť v mnohých oblastiach aj nízke až na úrovni 12% - 15%. V niektorých regiónoch ubytovacie zariadenia fungujú iba niekoľko mesiacov v roku.
- 35% obsadenie kapacít turistami je považované za veľmi dobrý výsledok (iba menej ako 10% zariadení dosahuje tento výsledok).
- priemerná dĺžka pobytu je medzi 1,5 dňami (vysielajúci trh je miestny), 3,6 dní (domáci s viac ako 4 hodinami cestovania), a približne 9 dní (zahraniční turisti).

Ubytovacie zariadenia, ktoré neposkytujú žiadne, resp. poskytujú iba minimálne doplnkové služby majú na trhu najväčší úspech:

- 85% turistov preferuje nezávislé ubytovanie (nájom zariadeného domu alebo rekreačného zariadenia) a táto hodnota môže byť vyššia ak je zohľadnený nájom v rámci ubytovania v súkromí.
- 15% turistov preferuje a využíva tradičné "B&B-štýl" ubytovania, ktoré zahŕňa ďalšie služby ako sú raňajky, celodenná strava, upratovanie izby a pod. Táto skupina turistov má sklon k vyšším spotrebným výdavkom.
- menej ako 5% turistov očakáva, aby ubytovacie zariadenie poskytovalo aj iné služby okrem raňajok prípadne celodennej stravy.

Úspech služby alebo ubytovania spočíva v špecializácii, v možnosti zaujať a uspokojiť potreby a očakávania turistov presne definovaných profilov a trhové segmenty v rámci celkového konceptu vidieckeho cestovného ruchu. Informácia o celkových potrebách, preferenciách a očakávaniach potenciálnych turistov umožňuje sa rozhodnúť na ktorý segment/segmenty turistov sa zamerať tak aby bola dosažiteľnosť v konkurencieschopnosti a eliminovať tie segmenty, kde zdroje alebo potenciál nie je dostatočný. Päť relatívne nezávislých parametrov by malo byť preskúmaných a analyzovaných v kontexte na:

- vybavenie,
- lokalitu a okolie,
- doplnkové služby a aktivity,
- osobný prístup a atmosféra,
- rezervačný proces a bezpečnosť.

Miesto (lokalita) a okolie sú najviac hodnotené, vybavenie a doplnkové služby a aktivity sú na druhom i treťom mieste v poradí s rovnakou úrovňou významnosti. Kvalita služieb a prvky, ktoré súvisia s bezpečnosťou, sú nižšie v poradí priorit. Ich význam rastie ak ide o cesty do nepoznaných krajín.

Perspektívy pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu sú významne spôsobené

viacerými dôvodmi:

- Rastúcou citovou hodnotou, ktorú pripisuje mestská populácia prírodným zdrojom, osobnému kontaktu a atmosfére, pokoju, tradíciám, autentickému zážitku, ktorý v mestách nie je možné nájsť.
- Tendenciou rozdeliť dovolenku na niekoľko kratších úsekov. Namiesto jednej dlhšej dovolenky na zotavenie raz za rok, čoraz častejšie je uplatňovaný model viacerých dovolení počas celého roka a na kratšie obdobie.
- Zmenou v hodnotovom systéme vyplývajúcom zo zmeny v životnom štýle, zdraví, osobných vzťahoch, hľadanie atraktívnych zážitkov, wellness, šport a pod. Pre väčšinu z toho ponúkajú vidiecke oblasti takmer neohraničené možnosti a zdroje.
- Demografickými trendmi rastie aj priemerná dĺžka života populácie, ktorá má dostatočný ekonomický potenciál, relatívne dobrý zdravotný stav a aktívny prístup nezaťažený tradičnou sezónnosťou, školskými prázdninami a pod.
- Novými informačno-komunikačnými digitalizovanými technológiami (osobitne internet so všetkými aplikáciami a funkciami) generujúcimi príležitosti a potenciál pre prístup k trhom vidieckeho cestovného ruchu prostredníctvom špeciálne orientovaných produktov miestnej gastronómie a agroturistiky.

Rozvíjaním vidieckeho priestoru dôjde k značnému rastu záujmu o bývanie v sídlach a územiach s dobrým životným prostredím v menších lokalitách. Priestorové efekty týchto trendov sa prejavia pozitívne na dedine a v menších mestách. Odrazí sa to v potrebe revitalizovať dedinu, zlepšovať podmienky pre nadsídelnú kooperáciu a začleňovanie dedinských sídiel do regionálnych a nadregionálnych vzťahov, diverzifikovať ekonomickú základňu vidieka. Žiadúce bude klásť dôraz na zavádzanie nových informačných, komunikačných technológií, biotechnológií a pod. na vidiek. Vidiecky cestovný ruch a agroturistika na vidieku bude významne prepojený na miestny a regionálny rozvoj.

Vidiecky cestovný ruch na Slovensku sa stáva relatívne atraktívnou formou cestovného ruchu hlavne v horských a podhorských oblastiach. Vidiecky cestovný ruch možno definovať ako využívanie voľného času na vidieku rôznymi rekreačnými činnosťami s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch alebo v účelových komerčných ubytovacích zariadeniach postavených v tomto prostredí. Slovensko má mimoriadne dobré podmienky pre vidiecky cestovný ruch, horské a podhorské oblasti zaberajú vyše 2 mil. ha, z čoho poľnohospodársky pôdny fond predstavuje vyše 800 tis. ha. Vidiecky charakter má 80 % slovenského územia a žije na ňom 48 % obyvateľstva, čím sa radíme na 4. miesto spomedzi 25 štátov rozšírenej EÚ (po Grécku, Slovinsku a Rakúsku). Z vyše 2900 slovenských osád, dedín a miest je až 2500 situovaných do atraktívnych prírodných vidieckych priestorov. To znamená, že na rozvoj vidieckeho cestovného ruchu sa hodí ktorýkoľvek región Slovenska, teda aj taký, ktorý zatiaľ zápasí s vysokou mierou nezamestnanosti. Rodinné podniky môžu v budúcnosti znamenať nepostrádateľné piliere celého odvetvia cestovného ruchu najmä v oblastiach so sezónnou prevádzkou.

Prínos rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky možno vymedziť z viacerých hľadísk:

- umožňuje využiť a zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia, a to pri pomerne nízkej finančnej náročnosti,
- vytvára nové pracovné príležitosti pre podnikateľa a jeho rodinu, prípadne pre zamestnancov pri starostlivosti o turistov,
- stabilizuje obyvateľstvo vo vidieckom sídle, odbúrava zbytočne vysokú každodennú mobilitu za prácou vo väčších sídlach a mestách,

- vytvára podmienky na zachovanie tradičného a typického osídlenia vidieka podľa miestnych zvyklostí, na zachovanie typického prostredia, krajnotvorných a ekologických funkcií dediny, mesta a regiónu cestovného ruchu,
- umožňuje po úprave využívať jestvujúcu materiálnu základňu vo vlastníctve súkromných osôb a poľnohospodárskych družstiev, ktorá by sa inak nevyužívala,
- umožňuje speňaženie vlastných poľnohospodárskych produktov na stravovanie a pohostenie turistov,
- napomáha obnove a rozvoju dediny formou získania finančných prostriedkov z príjmu zo služieb cestovného ruchu,
- vytvára zaujímavú možnosť prípravy stravy pre turistov z čerstvo vypestovaných domácich poľnohospodárskych produktov,
- má pozitívny vplyv na regionálny rozvoj,
- má pozitívny vplyv aj na platobnú bilanciu a rozvoj cestovného ruchu na Slovensku.

Potenciál pre rozvoj vidieckej turistiky predstavujú aj dediny so zachovanou tradičnou architektúrou, chránené ako pamiatkové rezervácie (napr. Vlkolinec, Ždiar, Osturňa, Podbiel, Čičmany, Špania Dolina, Štiavnické Bane, Plavecký Peter, Brhlovce). Pretože tento hlavný druh cestovného ruchu sa dotýka realizovateľnosti vo viacerých ústredných orgánoch štátnej správy, je potrebné veľmi citlivo koordinovať aj činnosť zainteresovaných orgánov a organizácií. Na základe kritérií stanovených v zahraničí bude potrebné spracovať kategorizáciu vidieckych sídiel poskytujúcich ubytovacie a stravovacie služby, osobitne služieb v agroturistike ako súčasť a spojenie s vidieckym cestovným ruchom.

9. CIELE STRATÉGIE ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU DO ROKU 2020

V Stratégii rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 schváleného vládou SR dňa 10. júla 2013 je uvádzaný strategický cieľ ako potreba zvyšovania konkurencieschopnosti cestovného ruchu pri lepšom využívaní jeho potenciálu, so zámerom vyrovnávať regionálne disparity a vytvárať nové pracovné príležitosti. Ide o takmer identický strategický cieľ, aký stanovila Nová stratégia cestovného ruchu SR do roku 2013 a preto je potrebné nielen pokračovať v začatých aktuálnych procesoch, ale na základe nových poznatkov a východísk definovať nové čiastkové ciele:

- sústrediť pozornosť na inovácie existujúcich produktov cestovného ruchu na základe trendov v dopyte po cestovnom ruchu,
- lepšie využívať prírodný a kultúrohistorický potenciál Slovenska podporou cieľových miest, kde už existuje stabilizovaný dopyt kľúčových trhov a nepodporovať nové cieľové miesta s nestabilnými segmentmi trhu, ktoré neprinesú dostatočný synergický efekt,
- podporovať cieľové miesta s dostatočným prírodným a kultúrohistorickým potenciálom v zaostávajúcich regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti a tak vytvárať nové pracovné príležitosti.

Slovensko je malá krajina, preto má čiastočne obmedzené kapacitné možnosti uspokojiť spotrebiteľský dopyt. V dlhodobom výhľade je potrebné sa orientovať na udržateľný cestovný ruch pre rozvoj a dopyt zahraničných turistov orientovať na málo známe, nepreplnené, autentické destinácie cestovného ruchu. Tento fakt môže byť v konečnom dôsledku pre Slovensko veľmi prínosný. Slovensko sa z hľadiska konkurencieschopnosti z krátkodobého hľadiska zameria na lepšie využívanie kapacít, a z dlhodobého hľadiska je hlavnou požiadavkou a predpokladom rozvoj kvality. K naplneniu stanoveného strategického cieľa realizáciou úloh je možné v troch oblastiach:

Oblasť kvality v konkrétnom i širšom chápaní. Ide nielen o kvalitu konkrétnych

tovarov a služieb, ale aj všetkého, čo ju vytvára, podmieňuje, ovplyvňuje. Ide o súbor faktorov, ktorých výsledkom je ponúkaný produkt spotrebúvaný návštevníkom v cestovnom ruchu. V nadväznosti na túto oblasť je potrebné realizovať aj zámery a úlohy v druhej oblasti.

Oblasť podpory dopytu a ponuky so zámerom prijatia prorastových opatrení. Cieľom je prijatie opatrení stimulujúcich dopyt v príjazdovom zahraničnom i domácom cestovnom ruchu. Výsledkom bude zvýšenie návštevnosti Slovenska, výkonov všetkých subjektov cestovného ruchu s následnou tvorbou pracovných miest. V neposlednom rade je cieľom aj vytvorenie podmienok na rozvoj podnikateľského prostredia, ktoré v cestovnom ruchu je charakteristické veľkým, dominantným počtom malých subjektov. Aj týmto sú do značnej miery determinované ich rozvojové, investičné, marketingové a iné aktivity. Táto skutočnosť sa prejavuje predovšetkým v nedostatočnej tvorbe produktov cestovného ruchu v cieľových miestach.

Oblasť prezentácie Slovenska ako krajiny cestovného ruchu. Obsahom tejto oblasti sú úlohy a opatrenia zamerané na prezentáciu, propagáciu a popularizáciu Slovenska na produkty cestovného ruchu v cieľových trhoch cestovného ruchu. Obsah prezentácie pritom musí vychádzať z predstáv, ktoré o Slovensku majú jej obyvatelia. Prezentácia nesmie byť „prekvapením“ pre vlastných občanov, lebo oni sú jej súčasťou. Z toho vyplýva, že prezentácia krajiny vychádza z existujúcej štátnej identity a odzrkadľuje existujúce hodnoty danej spoločnosti. Formu prezentácie je vhodné zamerať na využitie všetkých nových komunikačných a informačných technológií. Významnú úlohu pritom plnia aj oblastné a krajské organizácie cestovného ruchu.

V Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2016-2020 je uvádzané v kapitole Hospodárska politika v časti cestovný ruch, že vzhľadom na potenciál cestovného ruchu je možné vyrovnávať aj regionálne hospodárske a sociálne rozdiely. Citácia: „Bude potrebné posilniť rozvoj tých produktov cestovného ruchu, ktoré majú vysokú pridanú hodnotu, a prinášajú vyššiu efektivitu vynaložených nákladov. Ide najmä o voľnočasové aktivity ako vidiecka turistika, zimný a zážitkový cestovný ruch“.

Svetová organizácia cestovného ruchu (UNWTO), ako vládna organizácia OSN na svojom 70. Valnom zhromaždení (dňa 22.12.2015) vyhlásila rok 2017 za „Medzinárodný rok trvalo udržateľného cestovného ruchu pre rozvoj“. V rámci všeobecnej 2030 Agendy pre trvalo udržateľný rozvoj a trvalo udržateľného rozvoja cieľov (SDGs), si medzinárodný rok kladie za cieľ podporiť zmeny v politike, obchodných praktikách a správaní spotrebiteľov smerom k udržateľnejšiemu odvetviu cestovného ruchu viac ako môže prispieť SDGs. „Úlohou twittera #IYSTD2017 bude podporovať cestovný ruch formou digitalizácie v piatich kľúčových oblastiach:

- Inkluzívny a udržateľný hospodársky rast.
- Sociálne začlenenie, zamestnanosť a znižovanie chudoby.
- Účinné využívanie zdrojov, ochrana životného prostredia a zmeny klímy.
- Kultúrne hodnoty, rozmanitosť a dedičstvo.
- Vzájomné porozumenie, mier a bezpečnosť.

Ambíciou Európskej únie je pomôcť podnikom a orgánom verejnej správy ľahšie dosiahnuť inteligentnejší, ekologickejší a udržateľnejší rast. Témy samitu boli naliehavé, pretože výrazné rozdiely v investíciách medzi krajinami a regiónmi v Európskej únii pretrvávajú a Európska komisia sa usiluje zmobilizovať verejné i súkromné investície v objeme 300 mld. € na roky 2016-2020.. Podľa primátora Bratislavy Iva Nesrovnala nie je odpoveďou na dnešnú situáciu v EÚ štiepenie, ale lepšia spolupráca a komunikácia. „V Bratislavskej deklarácii sa jasne hovorí o priamejšom vstupe k eurofondom, kombinácii verejných a súkromných zdrojov, prijímaní rizík, podnikateľskejšom myslení a o tom, že dediny, mestá a samosprávne kraje potrebujú viacej kompetencií,“ uviedol. „Máme silnejšiu bázu implementovať mestskú agendu

v EÚ. Musíme oveľa viac posilniť miestnu samosprávu a realizovať funkčnú decentralizáciu. Potrebujeme stratégiu pre miestnych a regionálnych aktérov, priestor pre kreativitu a väčšiu inováciu verejného i súkromného sektora. Taktiež musíme zjednodušiť regulatívny rámec, posilniť politiku inklúzie a kohézie. Občania sa musia stať viac súčasťou dialógu,“ (citácia: Markku Markkula, predseda Európskeho výboru regiónov). Účastníci 7. Európskeho samitu regiónov a miest prijali Bratislavské vyhlásenie s uvedením, že mestskí a dedinskí aktéri musia mať väčšie právomoci, aby dosiahli svoj potenciál prostredníctvom prepojenia investícií. Tie musia byť zamerané na udržateľné a inteligentné riešenia v oblasti energetiky, dopravy, vzdelávania, zdravotníctva, sociálnych vecí, digitálneho hospodárstva, ako aj v miestnych, regionálnych a medzinárodných rozvojových stratégiách cestovného ruchu. Medzi hlavné riešenia v Bratislavskom vyhlásení, ktoré chcú európske regióny a mestá presadzovať, patrí napr. zníženie byrokratickej záťaže, určenie a odstránenie prekážok verejných i súkromných investícií. Podnikateľské zmýšľanie, miestny prístup, digitalizácia a otvorená inovácia musia tvoriť základy riadenia EÚ a stratégie dlhodobého rozvoja členských štátov EÚ.

V kontexte so zámermi novej politiky cestovného ruchu v Európskej únii je podstatnou úlohou orgánov štátnej správy, regionálnej i miestnej samosprávy, podnikateľských subjektov, profesijných asociácií, zväzov a združení, zamestnávateľov i zamestnancov pôsobiacich v cestovnom ruchu, aby sa úlohy na dosiahnutie strategických cieľov postupne naplnili v záujme udržateľného hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja európskeho i slovenského cestovného ruchu.

10. ZÁVEREČNÉ ODPORÚČANIA

Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky sa v malej miere zavádza do praxe a je neblahým dedičstvom pre územnú samosprávu. Je to aj dôvod, prečo orgány územnej samosprávy v čase kreovania ďalších kompetencií musia dostať pre oblasť cestovného ruchu jasné pravidlá a zodpovedajúcu finančnú pomoc. Pravidlá, ktoré by mali tieto vzťahy upravovať, by mali jasne stanoviť spoluúčasť pri investovaní a spájaní s vymedzením:

- ✓ Presadzovania intenzívneho vývoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky.
- ✓ Uplatňovania partnerstva a spolupráce subjektov vo vidieckom cestovnom ruchu.
- ✓ Rozvíjania oblastí spolupráce so subjektmi vidieckeho cestovného ruchu z pohľadu miest a dedín Slovenska.
- ✓ Inštitucionalizovania vidieckeho cestovného ruchu v spojení s regionálnou, národnou a európskou úrovňou.
- ✓ Uplatňovania cezhraničnej spolupráce ako faktora vývoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky.
- ✓ Uplatňovania a implementovania v maximálnej miere Európske štrukturálne a investičné fondy pre programové obdobie 2014-2020 na podporu rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky aj v prepojení s miestnou územnou samosprávou Slovenska.
- ✓ Zamerania sa na výchovu obyvateľstva k miestnej identite, atraktívnym danostiam a rozvoju služieb vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike so zameraním sa na pozitívny vývoj v územiach miestnej samosprávy na Slovensku. Zabezpečovania výchovy a pozitívneho prístupu k účasti na vidieckom cestovnom ruchu prostredníctvom tlačových a elektronických médií školiacim a vzdelávacím systémom.
- ✓ Definovania motivujúcich pravidiel financovania a finančných tokov a usmernenia zriaďovania spoločných orgánov vidieckeho cestovného ruchu s dodržaním princípu partnerstva a subsidiarity.
- ✓ Uplatňovania foriem a možností rozšírenia účasti subjektov vo vidieckom cestovnom

ruchu a agroturistike na propagačných, popularizačných, výstavných a iných akciách poriadaných partnerskými organizáciami.

- ✓ Sústreďenia pozornosti na kvalitu služieb a gastronomických výrobkov od ktorej sa odvíja spokojnosť zákazníka – turistu.
- ✓ Vytvárania priestoru na zabezpečenie ochrany a obrany turistu vo vidieckom cestovnom ruchu.
- ✓ Realizovania bezpečnostného vybavenia (napr. kamerový systém, zvukový signalizačný systém a pod.) ubytovacích zariadení vo vidieckom cestovnom ruchu,
- ✓ Zlepšenia štruktúry turistov skvalitňovaním poskytovaných služieb,
- ✓ Vytvorenia viac denných poznávacích tematických zájazdov,
- ✓ Definovania tzv. fakultatívnych výletov spojených s predajom slovenských výrobkov,
- ✓ Zabezpečenia vzdelávania pre tvorbu inovačných nástrojov,
- ✓ Zvýšenia prezentácie a popularizácie cestovného ruchu na medzinárodných a domácich veľtrhoch a výstavách,
- ✓ Rozvoja informačných, komunikačných a digitalizovaných služieb pre vidiecky cestovný ruch a iné.

Dôležitým motivačným materiálom pri rozvoji rekreácie v rámci cestovného ruchu budú spracované programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja dediny, mesta a samosprávneho kraja. Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu sa v malej miere zavádza do praxe a je neblahým dedičstvom pre miestnu a regionálnu samosprávu. Pravidlá právnych noriem, ktoré by mali tieto vzťahy upravovať, by mali jasne stanoviť spoluúčasť štátnych orgánov, presne vymedziť pôsobnosť štátnych orgánov pre cestovný ruch, medzinárodnej, regionálnej i miestnej samosprávy vrátane euroregiónov, definovať pre miestne samosprávne orgány motivujúce pravidlá financovania a finančných tokov a usmerniť zriaďovanie spoločných orgánov s dodržaním princípu partnerstva a subsidiarity.

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika, ako hlavný druh, resp. produktová skupina cestovného ruchu umožňuje využiť a zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia pri pomerne nízkej finančnej náročnosti a vytvárať nové pracovné príležitosti pre obyvateľov vidieka. Podnikanie vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike umožňuje stabilizovať obyvateľstvo na vidieku, odbúrať zbytočnú každodennú mobilitu za prácou do väčších sídiel a miest na Slovensku. Vytvárajú sa podmienky na zachovanie tradičného a typického osídlenia vidieka podľa miestnych zvyklostí a napĺňaní krajínovotvorných a ekologických funkcií dediny. Obnovuje a rozvíja dediny formou získavania finančných prostriedkov z príjmu a služieb cestovného ruchu na slovenskom vidieku. Vidiecky cestovný ruch a agroturistika umožňuje lepšie zhodnotiť živočíšnu a rastlinnú produkciu pri príprave gastronomických regionálnych a miestnych špecialít pre turistov na vidieku. Vytvárajú sa tak podmienky pre priamy predaj poľnohospodárskych produktov priamo z dvora roľníka, čo je bežne zaužívané vo vyspelých európskych krajinách. Dôležitým faktorom je udržiavanie miestnych tradícií a zvyklostí, ktoré sú v jednotlivých regiónoch cestovného ruchu historicky zachovávané a tým je slovenský vidiek atraktívnejší pre mestské obyvateľstvo a turistov. Na Slovensku sa už objavujú penzióny, ubytovacie zariadenia a ďalšie pozitívne aktivity v prírode, len ich treba patrične spropagovať a popularizovať najnovšími informačnými technológiami.

Cestovný ruch ako dynamicky sa rozvíjajúce priemyselné odvetvie, a s tým súvisiaci regionálny rozvoj s podporou EŠIF a iných finančných zdrojov, predstavuje komplex rôznorodých činností. Dáva podnety a impulzy na jednotlivých inštitucionálnych úrovniach pre komplexné realizovanie tvorby produktov cestovného ruchu v krásnej slovenskej krajine na úrovni štátnej správy, regionálnej a miestnej územnej samosprávy i nepodnikateľskej, resp. podnikateľskej sfére. Takisto naznačuje šírku problematiky a potrebu rozsiahlej súčinnosti

medziodvetvovej spolupráce a kooperácie inštitúcií a s tým súvisiacej stratégie rozvoja cestovného ruchu na Slovensku v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu v krajinách Európskej únie. Možno konštatovať, že plne rozvinutý konkurencieschopný trh cestovného ruchu je strategický proces, ktorý komplexne nie je možné vytvoriť v krátkodobom časovom horizonte. Je to viacročný proces vyžadujúci podporu orgánov štátnej správy, územnej samosprávy, mimovládnych inštitúcií i organizácií a konštruktívnu spoluprácu všetkých zainteresovaných rezortov, regiónov, okresov, stredísk, miest a dedín, podnikateľských i nepodnikateľských subjektov. Vidiecky cestovný ruch a agroturistika umožní vytvárať pracovné príležitosti, zvyšovať finančné príjmy, obnovovať a rozvíjať vidiecky priestor a hospodársko-ekonomický rozvoj v Slovenskej republike.

11. POUŽITÁ LITERATÚRA A CITÁCIE

1. Cestovný lexikón 2012/2013, 2012, Astor Slovakia Welcome Servis, 2012, ISBN: 978-80-89152-20-9
2. Huba M., Ira V.: Stratégia trvalo udržateľného rozvoja vo vybraných regiónoch, STUŽ/SR, Bratislava 2000
3. Ehrlich K.: Rural Tourism in Europe, State of Art, Possibilities, and Challenges, European Federation of Rural Tourism, Hokovce, 2016
4. Kárász P., Kárász P. ml., Pala R.: Možnosti vývoja regiónov Slovenska, FRIEDRICH EBERT STIFTUNG, Bratislava, september 1999
5. Kerekeš J. 2014: Význam a prínos kúpeľného turizmu pre Slovensko, Fakulta cestovného ruchu GUNI, 20 str., Piešťany 2014
6. Kerekeš J. 2007: Marketingové aspekty strategického rozvoja cestovného ruchu v kontexte územnej samosprávy, SACR, 40 str., Bratislava 2007
7. Kerekeš J., Doktor S. 2006: Zlepšenie kvality života, udržateľnosť a stratégia rozvoja vidieckeho priestoru, 25 str., ZMOS, Bratislava 2006
8. Kerekeš J. 2002: Regionálne aspekty rozvoja cestovného ruchu, záverečná práca SPP Diploma, 35 str., Bratislava 2002
9. Kerekeš J. 2001: Proces regionálneho rozvoja v obciach a mestách Slovenska v kontexte prístupu do Európskej únie, 15 str., ZMOS, Bratislava 2001
10. Kerekeš J.: Proces regionálneho rozvoja v obciach a mestách Slovenska v kontexte prístupu do Európskej únie, máj 2001
11. Kerekeš J.: Regionálne aspekty rozvoja cestovného ruchu, SPP Diploma, október 2001
12. Maier G., Tödtling F.: Regionálna a urbanistická ekonomika – Teória lokalizácie a priestorová štruktúra, Elita, Bratislava 1997
13. Maier G., Tödtling F.: Regionálna a urbanistická ekonomika 2 – Regionálny rozvoj a regionálna politika, Elita, Bratislava 1998
14. Novacká a kol.: Kongresový cestovný ruch v SR, vydavateľstvo EKONÓM, Bratislava 2000
15. Novacká Ľ. 2013: Cestovný ruch, udržateľnosť a zodpovednosť na medzinárodnom trhu, vydavateľstvo Ekonóm Bratislava, 145 str., 2013, ISBN: 978-80225-3475-8
16. Cestovný ruch v regiónoch a cezhraničná spolupráca, príručka MH SR, Bratislava 2000
17. Európska charta miestnej samosprávy, 2010, ZMOS, 2000, Dostupné na internete: http://www.zmos.sk/europska-charta-miestnej-samospravy-rada-europy.phtml?id3=41842&module_action__97657__id_art=13222
18. Európska charta regionálnej samosprávy, 2010, ZMOS, [online]. 1997, Dostupné na internete: http://www.zmos.sk/navrh-europskej-charty-regionalnej-demokracie-rada-europy.phtml?id3=41842&module_action__97657__id_art=13215
19. Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, 2010, MVRR SR, ÚVS, Bratislava 2010
20. Národný strategický referenčný rámec, 2015. Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 – 2020 [online]. 2015. Dostupné na internete: www.nrsr.sk
21. Partnerská dohoda SR na programové obdobie 2014 – 2020, 2015, Úrad vlády SR, 2015, Dostupné na internete: <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/zakladne-dokumenty/>
22. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky, 2016, [online]. Úrad vlády SR, str. 13, 2016. Dostupné na internete: http://www.vlada.gov.sk/data/files/6483_programove-vyhlasenie-vlady-slovenskej-republiky.pdf

23. Regionalizácia cestovného ruchu, [online]. 2005. Dostupné na internete: www.telecom.gov.sk/index.php?ids=102432
24. Príprava verejnej správy pre európsky administratívny priestor, študijné a informačné publikácie č. 3, Katedra regionálneho rozvoja a geografie, EU Bratislava 2000
25. Stručný slovník európskej integrácie, CEP Bratislava v spolupráci s Konrád-Adenauer-Stiftung 2000
26. Stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2020, 2013, MDVaRR SR, Bratislava, [online]. 46 str., 2013. Dostupné na internete: <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=104109>
27. Štatistický úrad Slovenskej republiky, Preddefinované tabuľky – Domáci a výjazdový cestovný ruch, Ubytovacie zariadenia cestovného ruchu, 2015 [online]. Dostupné na internete: <http://www.statistics.sk>
28. Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov
29. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

PRÍLOHY

Linky na vybrané organizácie:

ÚSTREDNÉ ORGÁNY ŠTÁTNEJ SPRÁVY

www.vlada.gov.sk – Úrad vlády SR

www.nro.vlada.gov.sk – Podpora najmenej rozvinutých okresov, Úrad vlády SR

www.vicemier.gov.sk – Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu

www.economy.gov.sk - Ministerstvo hospodárstva SR

www.mindop.sk - Ministerstvo dopravy a výstavby SR

www.land.gov.sk - Ministerstvo pôdohospodárstva SR

www.employment.gov.sk - Ministerstvo práce, soc. vecí a rodiny SR

www.minedu.sk - Ministerstvo školstva SR

www.enviro.gov.sk - Ministerstvo životného prostredia SR

SAMOSPRÁVNE KRAJE -VYŠŠIE ÚZEMNÉ CELKY

www.region-bsk.sk - Bratislavský samosprávny kraj

www.vucbb.sk - Banskobystrický samosprávny kraj

www.vucke.sk - Košický samosprávny kraj

www.unsk.sk - Nitriansky samosprávny kraj

www.vucpo.sk - Prešovský samosprávny kraj

www.tsk.sk - Trenčiansky samosprávny kraj

www.trnava-vuc.sk - Trnavský samosprávny kraj

www.zask.sk - Žilinský samosprávny kraj

OSTATNÉ

www.zmos.sk - Združenie miest a obcí Slovenska

www.slovakia.travel – Národný portál cestovného ruchu

www.gastroweb.sk - Gastronomický portál pre profesionálov

www.hotelier.sk – Časopis pre podnikateľov v cestovnom ruchu

www.sorger.sk - Ubytovanie a pobyty v Tatrách a na Slovensku, kúpele

www.portal.gov.sk - Ústredný portál verejnej správy SR

www.sacka.eu - Slovenská asociácia cestovných kancelárií a agentúr

www.zcrsr.sk - Zväz cestovného ruchu Slovenskej republiky

www.aices.sk - Asociácia informačných centier Slovenska

www.azzz.sk - Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky

www.assr.sk - Asociácia someliérov Slovenskej republiky

www.apmuz.sk - Asociácia penziónov a malých ubytovacích zariadení Slovenska

www.touristguides.sk - Slovenská spoločnosť sprievodcov cestovného ruchu

www.skba.sk - Slovenská barmanská asociácia

www.lavex.sk - Lavex- Zaujmové združenie prevádzkovateľov lanoviek a lyžiarskych vlekov

www.agroturist.sk - Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky

www.mvc.sk – Malokarpatská vína cesta

www.tik.sk – Nezisková organizácia rozvoja vidieckej turistiky v Modre

www.vipa.sk - Vidiecky parlament na Slovensku

www.agritourism.sk - Slovenské združenie podnikateľov v agroturistike

www.szz.sk - Slovenský živnostenský zväz
www.zhrsr.sk - Zväz hotelov a reštaurácií Slovenskej republiky
www.agroturist.sk – Slovenský zväz vidieckeho turizmu a agroturizmu
www.caravaning.sk – Slovenská asociácia campingu a caravaningu
www.cykloklub.sk – Slovenský cykloklub
www.szkc.sk - Slovenský zväz kuchárov a cukrárov
www.historickehotelyslovenska.sk - Asociácia historických hotelov Slovenska
www.fijetslovakia.sk - Občianske združenie novinárov a autorov píšucich o cestovnom ruchu

EŠIF

www.partnerskadohoda.gov.sk – Partnerská dohoda SR na programové obdobie 2014-2020
www.nsrr.sk – Národný strategický referenčný rámec – Centrálny koordinačný orgán
www.itms2014.sk - Nástroj na správu eurofondov v SR pre roky 2014 - 2020
www.grantexpert.sk - Grant Expert - elektronické poradenstvo pre eurofondy

INFORMAČNO-PORADENSKÉ CENTRÁ PRE EŠIF

www.unsk.sk/zobraz/sekciiu/ipc-pre-esif – Nitriansky samosprávny kraj
www.tsk.sk/regionalny-rozvoj/informacno-poradenske-centrum-pre-uzemie-trencianskeho-kraja.html?page_id=323096 – Trenčiansky samosprávny kraj
www.trnava-vuc.sk/informacno-poradenske-centrum – Trnavský samosprávny kraj
web.vucke.sk/sk/kompetencie/regionalny-rozvoj/informacno-poradenske-centrum-esif/ - Košický samosprávny kraj
www.po-kraj.sk/sk/samosprava/kompetencie-psk/regionalny-rozvoj/ipc-esif/ - Prešovský samosprávny kraj
www.regionzilina.sk/sk/eurofondy/informacno-poradenske-centrum-esif.html – Žilinský samosprávny kraj

MIESTNE AKČNÉ SKUPINY

www.mas-scv.sk - Miestna akčná skupina Stará Čierna voda
www.masdudvah.sk - Miestna akčná skupina Dudváh
www.masvrsatec.sk - Miestna akčná skupina Vršatec
www.mas.teplice.sk - Miestna akčná skupina mikroregiónu Teplička
www.radosinka.sk - OZ Mikroregión RADOŠINKA
www.mas-td.sk - OZ Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina
www.zlatacesta.sk - Občianske združenie Zlatá cesta
www.maspkp.sk - Partnerstvo Krtíšskeho Poipolia
www.podpolanou.sk - Podpoľanie
www.malohont.sk - Miestna akčná skupina MALOHONT
www.maslev.sk - Občianske združenie MAS LEV, o.z.
www.maskras.sk - Občianske združenie KRAS
www.ozpozitavie-sirocina.sk - OZ pre rozvoj mikroregiónu „Požitavie – Širočina“
www.hornyliptov.sk - Miestna akčná skupina Horný Liptov
www.dolnanitra.sk - Regionálne združenie Dolná Nitra o.z.
www.nasepovazie.sk - Naše Považie
www.kopaniarskyregion.sk - Kopaničiarsky región – miestna akčná skupina

ADRESÁR OBLASTNÝCH A KRAJSKÝCH ORGANIZÁCIÍ CESTOVNÉHO RUCHU
(stav k 06/2016)

Oblastné organizácie cestovného ruchu (kontakt: výkonný riaditeľ)		
názov	e-mail	adresa
Bratislavská OCR	koniar@bratislava.com	Pri strelnici 46, 949 01 Nitra
Región Senec	scr@slnecnejazera.eu	Nám. 1. mája 4, 903 01 Senec
OOOCR Žitný ostrov - Csallóköz	kocsisova@thermalcorvinus.sk	Jastr. Kračany, 930 03 Kráľ. Kračany
Rezort Piešťany	info@visitpiestany.sk	Winterova 16, 921 01 Piešťany
Trnava Tourism	petra.blazejova@trnavatourism.sk	Hospodárska 33, 917 01 Trnava
Záhorie	pocr@zahorie.sk	Obecný úrad Smrdáky, 906 03 Smrdáky 181
Región Horné Považie	kardosova@px.sk	Obecný úrad Papradno, Papradno 315, 018 13 Papradno
Trenčianske Teplice	silvia.havelkova@teplice.sk	M.R. Štefánika 4, 914 51 Trenčianske Teplice
REGIÓN HORNÁ NITRA * BOJNICE	riaditel@bojnice.eu	Sládkovičova 210/50, 972 01 Bojnice
Nitrianska OCR	marta.haronikova@nocr.eu	Štefánikova trieda 60, 950 06 Nitra
Dudince	michal.cmarko@gmail.com	Kúpeľná 109, 962 71 Dudince
Nízke Tatry Juh	milan.gemzicky@gmail.com	Mýto pod Ďumbierom 64, 976 44 Mýto pod Ďumbierom
Región Banská Štiavnica	igor.kuhn@gmail.com	Kammerhofská 1, 969 01 Banská Štiavnica
Stredné Slovensko	pec@centralslovakia.sk	Tatranská 14, 974 11 Banská Bystrica
TURISTICKÝ NOVOHRAD A PODPOĽANIE	karpatysvk@gmail.com	A. Wágnera 7, 984 01 Lučenec
REGION GRON	regiongron@gmail.sk	Slobody 56, 966 81 Žarnovica
Rajecká dolina	riaditel@rajeckadolina.sk	Nám. SNP 1,

		013 13 Rajecké Teplice
Klaster ORAVA	marketing@orava.sk	Roháčska 138, 027 32 Zuberec
REGION LIPTOV	bartkova@visitliptov.sk	Štúrova 41, 031 42 Liptovský Mikuláš
Malá Fatra	riaditel@regionmalafatra.sk	Hlavná 24, 053 42 Krompachy
OOCR Kysuce	riaditelka@regionkysuce.sk	Nám. Slobody 30, 022 01 Čadca
Turieč-Kremnicko	pocrtk@gmail.com	Hodžova 12, 036 01 Martin
Horný Zemplín a Horný Šariš	riaditel@hornyzemplin.sk	Kukorelliho 34, 066 28 Humenné
Vysoké Tatry - Podhorie	starosta@velkalomnica.sk	Tatranská 175/23, 059 52 Veľká Lomnica
Severný Spiš - Pieniny	salatova@visitspis.sk	Chmeľnica 116, 064 01 Stará Ľubovňa
Región Vysoké Tatry	zigova@regiontatry.sk	062 01 Starý Smokovec 1, Vysoké Tatry
Tatry-Spiš-Pieniny	gabriela.bodnarova@kezmarok.sk	Nižná brána 2, 060 01 Kežmarok
Šariš-Bardejov	rado@herkules.sk	Radničné námestie 16, 085 01 Bardejov
Zemplínska OOCR	durovcik@interdum.sk	Nám. osloboditeľov 30, 071 01 Michalovce
Košice Turizmus	miloslav.klima@visitkosice.sk	Hrabová 41, 040 22 Košice
Región Šariš	branislav.svorc@presov.sk	Javorinská 26, 080 01 Prešov
Podunajsko	vincent.andrasko@gmail.com	603 Jelenec, 951 73 Jelenec
Trenčín a okolie	zuz.luhova@gmail.com	Medená 5, 811 01 Bratislava
Malé Karpaty	primator@modra.sk	Dukelská 38, 900 01 Modra
Slovenský raj & Spiš	zuzanazaborska@centrum.sk	Nábřežie Hornádu 14, 052 01 Spišská Nová Ves
Krajské organizácie cestovného ruchu (kontakt: výkonný riaditeľ)		
názov	e-mail	adresa
Turizmus regiónu Bratislava	lukas.dobrocky@region-bsk.sk	Eisnerova 17, 841 07 Bratislava
Žilinský turistický kraj	iveta.chabadova@zask.sk	Komenského 48, 011 09 Žilina

Severovýchod Slovenska	riaditel@severovychod.sk	Námestie mieru 2, 080 01 Prešov
KOCR Košický kraj	lenka.jurkova@vucke.sk	Námestie Maratónu mieru 1, 042 66 Košice
Trenčín región	eva.fryvaldska@tsk.sk	Trenčianske Jastrabie 56, 913 22 Trenčianske Jastrabie

rok 2017 – Medzinárodný rok udržateľného cestovného ruchu pre rozvoj

Zdroj: www.unwto.com

Salaše		
1. Michalová	EuroSalaš Brest 976 57 Michalová, Korešp. adresa: Rohozná 639, 977 01 Brezno, Mob.: +421 903 610 126	www.eurosalas.sk info@eurosalas.sk
2. Pohronská Polhora – Sedlo Zbojska	Salaš Zbojska – Zbojnicky dvor Zbojska, s.r.o., Hlavná 62, 976 56 Pohronská Polhora Mob.: +421 911 355 000, +421 903 427 267, +421 910 418 788	www.zbojska.sk info@zbojska.sk
3. Poprad	Penzión Koliba ul. Športová 4425/4, 058 01 Poprad, Tel.: +421 52 789 40 22, Mob.: +421 905 368 275	www.penzionustefana.sk limbask@inet.sk
4. Ružomberok	Salaš Krajinka Ružomberok - Čemová, 034 06 Ružomberok, Mob.: +421 915 803 444, +421 905 240 066	www.salaskrajinka.sk salaskrajinka@badas.sk
5. Smrečany	Salaš Žiarska dolina Žiarska dolina 378, 032 05 Smrečany, Mob.: +421 915 461 363, +421 907 856 478	www.salas-ziar.sk info@salas-ziar.sk
6. Spišské Podhradie	Spíšsky salaš Levočská cesta 11, 053 04 Spišské Podhradie, Tel.: +421 53 454 12 02	www.spisskysalas.sk info@spisskysalas.sk
7. Stará Ľubovňa	Salaš u Franka Popradská 34, 064 01 Stará Ľubovňa, Tel.: +421 52 43 692 92	www.salasufranka.sk salasufranka@salasufranka.sk
8. Stupava	Biofarma Príroda - Salaš Stupava Lokalita Dúbravy-Botanická záhrada, Malačká ul., 900 31 Stupava Mob.: +421 918 280 546, +421 918 606 865	www.biofarma.sk biofarma@slovakpub.sk
Agroturistické zariadenia		
9. Biatňe	Hotel u Wocha Športová ul. 3, 900 82 Biatňe, Tel.: +421 33 645 93 92, +421 33 645 93 93, Mob.: +421 911 405 555	www.arealuwocha.sk info@arealuwocha.sk
10. Bratislava	Hotel Kamília Pezinská 901/5, 900 25 Chorvátsky Grob, Tel.: +421 2 459 436 11	www.kamilia.sk hotel@kamilia.sk
11. Bratislava	C'est la vie Restaurant & Pension Vápenka 15, 841 07 Bratislava, Tel.: +421 2 642 823 82	www.cestlavie.sk info@cestlavie.sk
12. Brzotin	Penzión a reštaurácia Kónsky dvor Kružnianska 514, 049 51 Brzotin, Mob.: +421 905 341 078, +421 907 947 668	www.konskydvor.sk restauracia@konskydvor.sk
13. Diha Ves (Domica)	Penzión Ferdi – Rance Ing. Zoltán Ferdinand, 049 55 Diha Ves, okr. Rožňava, Tel.: +421 58 788 16 26, +421 58 788 16 25	www.ferdi-rance.sk ferdinandz@stonline.sk
14. Hruštín	Penzión Koliba u Kuba Rekrečná oblasť Zábava, 029 52 Hruštín, Tel.: +421 43 238 82 84, Mob.: +421 905 653 765	www.skizabava.sk info@skizabava.sk
15. Liptovská Teplička	Penzión Dolinka Ul. Štefana Nahalku 555, 059 40 Liptovská Teplička, Tel.: +421 52 789 24 71, Mob.: +421 905 883 343	www.penziondolinka.sk penziondolinka@orangermail.sk
16. Medzev	Ranč Šugov Šugovská Dolina, 044 25 Medzev, Mob.: +421 914 218 203, Tel.: +421 55 466 76 39	www.rancsugov.sk recepcia@rancsugov.sk
17. Nová Baňa	Horský ranč Kolibská cesta 256, 968 01 Nová Baňa – časť KOLIBA/ILEND, Mob.: +421 911 775 572	www.horskyranc.sk ranc@horskyranc.sk
18. Papradno	Agropenzión Grunt 018 13 Papradno 134, Tel.: +421 42 439 33 77, Mob.: +421 905 749 859	www.penziongrunt.sk agro@penziongrunt.sk
19. Ploské	Ranč Ortaše Ortaše 75, 044 44 Ploské, Mob.: +421 949 451 266	www.rancortase.sk ranc.ortase@gmail.com
20. Počúvadlo	Hotel Topky Počúvadlianske jazero 199, 969 01 Banská Štavnica, Tel.: +421 45 699 41 15	www.hoteltopky.sk hoteltopky@hoteltopky.sk
21. Podkytava	Agropenzión Adam 916 16 Podkytava 188, Tel.: +421 32 777 21 01	www.penzion-adam.sk recepcia@penzion-adam.sk
22. Prešov	Šarlš Park, s.r.o. Železničná 1900, 082 21 Veľký Šarlš, Tel.: +421 51 747 04 22	www.sarlspark.sk recepcia@sarlsark.sk

23.	Ružomberok	Penzión Gejdak Cesta na Vikolínec 17, 034 01 Ružomberok, Tel.: +421 44 432 02 97, Mob.: +421 908 961 182, +421 903 437 394	www.penziongejdak.sk info@penziongejdak.sk
24.	Selce (pri Banskej Bystrici)	Fuggerov Dvor Seldiansky diel 596, 976 11 Selce, Mob.: +421 911 278 366, +421 910 183 793, +421 918 425 481	www.fuggerov-dvor.sk fuggerov.dvor@gmail.com
25.	Spíšské Podhradie	Penzión Podzámok Podzámoková 28, 053 04 Spíšské Podhradie, Tel.: +421 53 454 17 55, Mob.: +421 903 609 314, +421 903 609 314	www.penzionpodzamok.sk info@penzionpodzamok.sk
26.	Vrútky	Penzión Sv. Mitro Turčianske Kľačany 271, 038 61 Vrútky, Mob.: +421 918 388 801	www.penzionsvmitro.sk penzionsvmitro@penzionsvmitro.sk
Hospodárske dvory, farmy a ekozariadenia			
27.	Banská Beľa	Detáka farma Gazdáciik, s.r.o. Bohová, 966 15 Banská Beľa 170, Mob.: +421 915 113 377, +421 905 331 177, +421 911 928 636	www.gazdacik.sk farma.gazdacik@gmail.com
28.	Motešice	Zrebčín Motešice 913 26 Motešice, Tel.: +421 903 722 330, +421 911 909 660	www.furioso.sk motesice@furioso.sk
29.	Odorica pri Levoči	Ekofarma na Odorici pri Levoči Odorica 1025/4, 054 01 Levoča, Tel.: +421 53 451 18 62, Mob.: +421 905 580 141	www.odorica.sk odorica@odorica.sk
30.	Sebedražie	Vodný svet - Mgr. Slavomír Pavie Sebedražie - pri Prievidzi, Mob.: +421 905 604 550	www.mr.sk pavie@mr.sk
31.	Spíšský Štávnik	Jazdecký klub Equipe 059 14 Spíšský Štávnik - Kaštieľ, Mob.: +421 949 191 802	www.facebook.com/JAEquipeSpisskyStavnik
32.	Zehra - časť Hodkovic	Agrofarma - Ranč F&A&H pri Spíšskom hrade 053 61 Hodkovic, Tel.: +421 53 449 51 29, Mob.: +421 907 930 186	www.ranch-fah.sk hadusovsky@ranch-fah.sk
Ranče			
33.	Cabaj-Čapor	Ranč Nové Sedlo 951 17 Cabaj-Čapor, Mob.: 0907 645 527, 0905 790 871	www.rancns.sk info@rancns.sk
34.	Dubová-Časť	Ranč Margitín dvor 900 90 Dubová-Časť, Tel.: +421 903 242 947	www.margitindvor.sk margitindvor@gmail.com
35.	Dunajský Kľatov	Czajlik ranch Hlavná 600, 930 21 Dunajský Kľatov Tel.: +421 31 559 11 88, Mob.: +421 918 629 068, +421 903 834 000, +421 907 573 994	www.czajlikranch.sk info@czajlikranch.sk
36.	Galanta	Ranč na Stribornom jazere 924 00 Galanta, Mob.: +421 910 915 915, +421 917 049 449	www.rancgalanta.sk rancgalanta@rancgalanta.sk
37.	Hrabušice	Ranč u Trapera Podiesok 16, 053 15 Hrabušice, Tel.: +421 911 987 231, +421 915 987 231	rancutraper@e-zones.sk
38.	Kežmarok	Ranč Čajka Stanislav Čajka, Južná 1/3, 060 01 Kežmarok Tel.: +421 52 456 52 52, Mob.: +421 915 920 523, +421 904 415 712	www.ranc-cajka.sk chata.cajka@stonline.sk
39.	Kľačno	Oseada Dallas, s.r.o. Kľačno 142, 972 15 Kľačno, Mob.: +421 905 651 217, +421 905 511 267	www.osadadallas.sk osada.dallas@stonline.sk
40.	Kláštor pod Znievom	Ranč Amadeus Valentova 74, 038 42 Kláštor pod Znievom, Mob.: +421 905 345 939, +421 907 088 124	www.ranchamadeus.sk ranchamadeus@hotmail.com
41.	Lipovec	ZLATE KOPYTO camp Kopytovská dolina MVDr. Oto Kandráč, Čapalevova 35, 080 01 Prešov, Mob.: +421 905 273 810, +421 904 003 920	www.zlatekopyto.sk camp@zlatekopyto.sk
42.	Liptovská Slnica	Mustang aréna Villa Betula Brnice 166, 032 23 Liptovská Slnica Tel.: +421 44 559 84 64, Mob.: +421 907 812 327, N 49°08'15" E 19°30'45"	viliabetula@viliabetula.sk www.viliabetula.sk
43.	Námestovo	Ranč u Edyho Oravská priehrada, 029 01 Námestovo, Tel.: +421 43 552 18 40	www.rancuedyho.sk rancuedyho@rancuedyho.sk
44.	Nitrianske Pravno	Monty Ranč Vyšehradné 885/32, 972 13 Nitrianske Pravno, Mob.: +421 905 454 508, +421 905 453 830	www.montyranc.sk info@montyranc.sk
45.	Nový Tekov	Ranč u Bobiho, s.r.o. Hlavná 88, 935 33 Nový Tekov, Tel.: +421 36 622 83 40, Mob.: +421 905 536 295	www.bobiranc.sk info@bobiranc.sk
46.	Pezňok	Penzion - Ranč u Šhifa Kučšdorfská dolina, 902 01 Pezňok, Mob.: +421 907 720 967, +421 905 624 555	www.penzion-ranc.sk lester@stonline.sk
47.	Pezňok	Areál zdravia Rozálka Suvorovova 9, P.O.Box 112, 902 01 Pezňok, Tel.: +421 33 640 20 32, Mob.: +421 911 999 950	www.vip.sk/sk/rozalka rozalka@rozalka.sk
48.	Sása	Ranč Bezekov Iaz Bezekov Iaz 32, 962 62 Sása, Mob.: +421 903 514 179, +421 903 774 179	www.rancbezekoviaz.eu info@rancbezekoviaz.eu
49.	Stebnická Huta	Ranč Sinečný Majer Stebnická Huta 111, 086 33 Zborov, Tel.: +421 54 479 89 34, +421 54 479 89 86, Mob.: +421 903 907 775	www.sinecnymajer.sk rezervacia@sinecnymajer.sk
50.	Stratena	Ranč pod Oetrou skalou Dobšinská ľadová jaskyňa, 049 71 Stratena, Mob.: +421 911 298 208, +421 905 298 208	www.ranc-ladova.sk ranc@ranc-ladova.sk
51.	Svätý Anton	Ranč Nádej Na Záhumní 499, 969 72 Svätý Anton, Mob.: +421 911 806 499, +421 904 877 078	www.rancnadej.sk firmabinder@firmabinder.sk
52.	Vigfáš-Pstruša	Masarykov dvor Pstruša 339, 962 02 Vigfáš, Tel.: +421 45 524 46 00	www.masarykov-dvor.sk mail@mdvor.sk
53.	Zamutov	Zaľubova ranč - Bilikova chata - Zamutov Zamutov 635, 094 15 Zamutov, Mob.: +421 918 688 343	www.zalubova.sk zalubova@gmail.com
54.	Žilina	Ranč v Brodne pri Žiline Tel./Fax: +421 41 596 24 21, Mob.: +421 915 813 870 (J. Bajánek)	www.rancpriziline.sk montex@stonline.sk

Slovenská agentúra pre cestovný ruch

Lamačská cesta 8, 811 04 Bratislava, Tel.: +421 2 507 008 01
Fax: +421 2 555 716 54, E-mail: sacrba@sacr.sk, sacr@sacr.sk, www.sacr.sk

SLOVENSKÁ
AGENTÚRA PRE
CESTOVNÝ RUCH

DOBRY
NAPAD
SLOVENSKO